Jan Smrčka

Jak rozjet a udržet Ekoškolu

průvodce pro ekotýmy

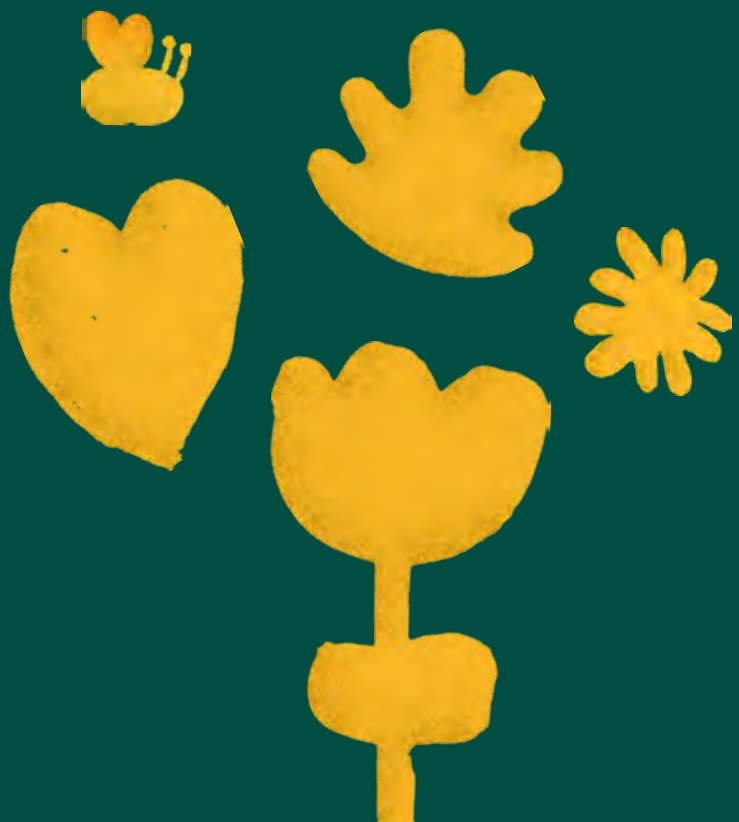

Ekoškola
TEREZA

„Můžeme prožít šťastný a naplněný život v mezích naší planety? Ano, to rozhodnutí je jen na nás.“

Obsah

1. Naděje pro lepší svět 4
Představení programu, jeho cíle i dopadu.

2. Tři cesty k úspěchu 8
Co musíte udělat, abyste získali mezinárodní certifikaci.

3. První krok – Ekotým 12
Založte tým a pečujte o něj.

4. Výběr ekotémat 20
Řešte ekologické téma, které vás pálí nebo zajímá.

5. Druhý krok – Průzkum školy (analýza) 24
Získejte data o tom, jak vaše škola nebo klubovna funguje.

6. Třetí krok – Plán činností 32
Provádějte změny a řešte problémy efektivně.

7. Čtvrtý krok – Sledování a vyhodnocování 38
Sledujte, co se vám daří a co ne. Zlepšujte svoji činnost.

8. Pátý krok – Ekoškola ve výuce 44
Vzdělávejte sebe i své okolí.

9. Šestý krok – Spolupráce a informování 50
Zapojujte co nejvíc lidí, nebuďte na to sami.

10. Sedmý krok – Ekokodex 58
Ztvárněte, jak má vypadat vaše ekologická škola a lidi, kteří ji navštěvují.

11. Co říci na závěr? 64
Odkazy a kontakty na lidi a weby, kteří vám mohou pomoc.

„Ekoškola rozvíjí motivaci
a schopnosti studentů
měnit náš svět.“

UNESCO, agentura OSN

Naděje pro lepší svět

Naděje pro lepší svět

Mezinárodní program Ekoškola je největší vzdělávací program na světě, který vede mladé lidi k udržitelnému způsobu života.

Byl založen v roce 1994 a v současné době je do něj zapojeno přes **70 států, 60 tisíc škol a více než 30 milionů studentů a učitelů**. V České republice program koordinuje vzdělávací centrum TEREZA.

Program Ekoškola je o způsobu přemýšlení, o spolupráci dětí a dospělých, o komunikaci, o získávání dat a o řešení skutečných problémů. Je to program, který v první řadě **rozvíjí akční kompetence zapojených dětí i dospělých**. To je jeho hlavní přínos. Teprve poté přichází na řadu zlepšení životního prostředí.

Cílem Ekoškoly je dát dětem a mladým lidem sílu, aby chtěli a dokázali samostatně a aktivně zlepšovat životní prostředí. A to především v místě kde žijí, a pak ideálně i dále.

Nezávislé výzkumy prokázaly, že v programu Ekoškola...

více než 80 % dětí
- rozvíjí své znalosti a dovednosti řešit reálné problémy.
- je přesvědčeno, že na nich záleží.
- dokáže pečovat o životní prostředí.
- věří, že mají moc rozhodovat a podílet se na změnách.

více než 90 % škol
- zlepšilo svůj ekoprovoz a životní prostředí ve svém okolí.

Napište svůj vlastní příběh

Miliony dětí v Ekoškole vytvářejí příběhy, které ovlivňují nejen jejich vlastní životy, ale i životy mnoha lidí v jejich škole, městě a někdy i státě. **Ústředním symbolem Ekoškoly je tak vždy člověk**, protože právě v lidských rukách leží naše **budoucnost**. Tu v logu programu **symbolizují lístky rozvíjejícího se květu**, který vytváříme skrze naše chování a hodnoty, čímž zlepšujeme životní prostředí i nás samotné.

Stejného cíle dosahujeme skrze sběr zkušeností a vědomostí, což symbolizuje kniha s dvěma stranami. **Modrá strana reprezentuje lidskou historii. Je nabita a zatížena problémy**, kterým naše společnost musí čelit, a které jsme zdědili. Tato část knihy je již napsaná. **Bílá strana** vpravo je však zatím prázdná. **Představuje vše, co ještě můžeme udělat.** My sami rozhodujeme o tom, **jaká bude naše budoucnost.**

Ekoškola

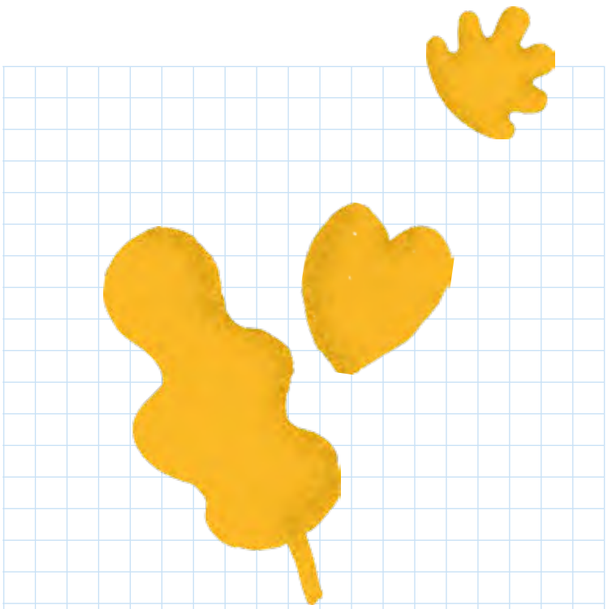

Povinností každého člověka je růst a stávat se moudřejším. To znamená především chránit a rozvíjet prostředí, ve kterém žije. Zároveň je třeba se vyrovnat se zátěží minulosti a čelit výzvám budoucnosti, kterou tvoří právě teď a tady!

The Eco-Schools programme

Mezinárodní Ekoškola
www.ecoschools.global

The Foundation for Environmental Education

Mezinárodní koordinátor Ekoškoly
www.fee.global

Ekoškola

Ekoškola v České republice
www.ekoskola.cz

TEREZA, vzdělávací centrum, z.ú.

Národní koordinátor v České republice
www.terezanet.cz

„Udělat věc, které se bojíme,
je první krok úspěchu.“

Mahátma Gándhí

Tři cesty k úspěchu

Tři cesty k úspěchu

Každá zapojená škola může získat mezinárodní certifikaci, která dokládá, jak kvalitně škola naplňuje 7 metodických kroků Ekoškoly.

V programu je totiž důležitější proces než samotný dopad. To, jak jsou děti a mladí lidé zapojeni do jednotlivých kroků Ekoškoly, tedy jak spolupracují, informují, získávají a zpracovávají data, plánují a realizují změny, je mnohem důležitější než to, zda je škola super ekologická. Tento princip se uplatňuje v Ekoškolách po celém světě.

Získání certifikace není povinné, ale jedná se o skvělou zpětnou vazbu. **Je to ocenění pro děti i dospělé, že dělají dobré věci dobrým způsobem.** Ke zhodnocení kvality práce slouží nástroj **Hodnocení kvality Ekoškoly**. Hodnocení probíhá buď ve formě karet, nebo v programu na počítači. Hodnocení kvality je pro ekotýmy skvělým nástrojem, který zároveň radí, co lze zlepšit a kam se posunout ve všech 7 krocích programu Ekoškola. Vyplatí se ho vyplnit alespoň jednou ročně.

Jak požádat o **certifikaci** se dozvíte na webu Ekoškoly, kde si také můžete stáhnout nástroj hodnocení kvality Ekoškoly. Na konci každé kapitoly této příručky také najdete **sadu uzavřených otázek**, které z hodnocení kvality vycházejí a mohou vám rovnou ukázat, jak na tom jste.

Bronzová cesta

Zlepšujte s dětmi životní prostředí, založte ekotým, dotkněte se každého ze 7 kroků. Nastartujte nebo prožívejte práci v Ekoškole podle svých potřeb.

Co je základem Bronzové cesty:
- Založit ekotým.
- Vybrat jedno ekotéma.
- Dotknout se v činnosti všech 7 metodických kroků (nebo některé zvládnout excelentně).

Co získáte:
- Hodnocení kvality s doporučeními, co dál.
- Mezinárodní certifikát o projití Bronzové cesty.

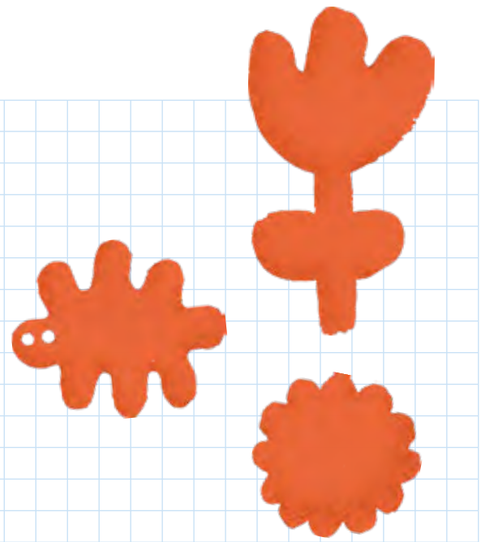

Stříbrná cesta

Zkoumejte a plánujte, jak zlepšit životní prostředí s větším dopadem. Užívejte si Ekoškolu a vybrané ekotéma projděte pomocí všech 7 kroků.

Co je základem Stříbrné cesty:
- Založit ekotým.
- Udělat analýzu stavu školy.
- Vytvořit plán činností.
- Vybrat jedno nebo dvě ekotémata.
- Projít všech 7 metodických kroků.

Co získáte:
- Hodnocení kvality s doporučeními, co dál.
- Mezinárodní certifikát o projití Stříbrné cesty.
- Venkovní ceduli označující, že jste Ekoškola.

Zelená cesta

Rozvíjejte děti tak, aby byly schopné a ochotné samostatně a aktivně zlepšovat životní prostředí. Zelená cesta znamená, že projdete s dětmi všech 7 kroků a tím jim předáte kompetence pro skutečný život.

Co je základem Zelené cesty:
- Projít všech 7 metodických kroků do hloubky.
- Vybrat dvě ekotémata.

Co získáte:
- Zprávu, která vás ocení a doporučí vám, co dělat dál.
- Mezinárodní certifikát o projití Zelené cesty.
- Venkovní ceduli označující, že jste Ekoškola.
- Mezinárodní Zelenou vlajku.
- Možnost účasti na slavnostní ceremonii.

„Chceš-li postavit loď, nesmíš poslat muže, aby sehnali dřevo a připravovali nástroje, ale nejprve musíš ve svých mužích vzbudit touhu po nekonečných dálkách otevřeného moře.“

Antoine de Saint-Exupéry

První krok – Ekotým

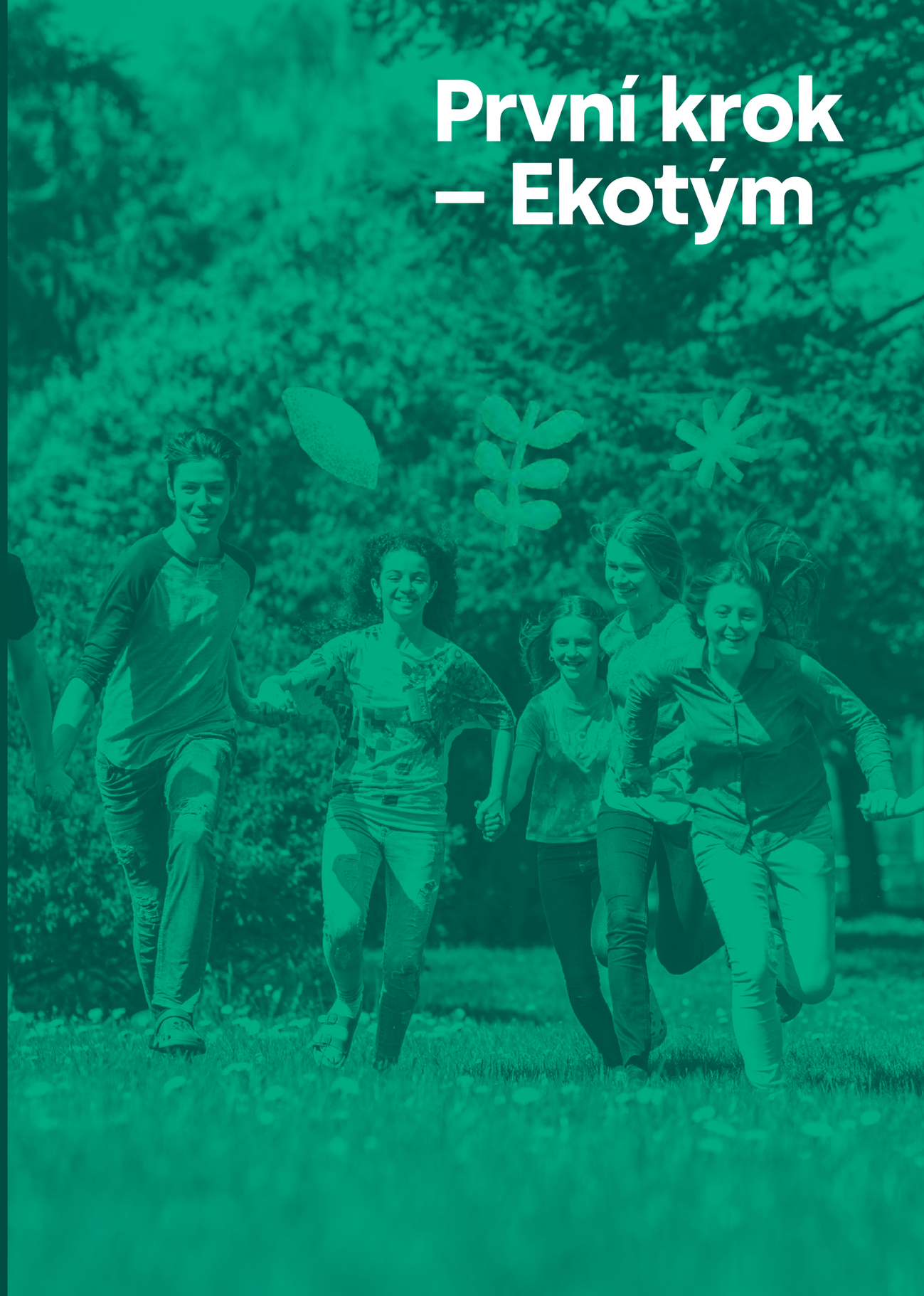

První krok – Ekotým

Ekotým je tým žáků a dospělých, kteří vedou a za pomoci ostatních realizují program Ekoškola.

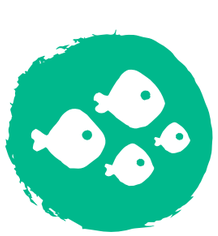

To znamená, že **koordinují činnosti a aktivity** ve všech 7 krocích. Jejich úkolem není vše oddřít, ale organizovat, informovat a propojovat. Činnost ekotýmu je tak velmi podobná školnímu parlamentu, akorát s ekologickým zaměřením. **Jeho velikost není pevně stanovená** – může čítat pár lidí nebo klidně i desítky členů. Stejně tak se může každý rok měnit i jeho složení. Důležité je udržovat jádro ekotýmu, které může tvořit i jen několik nejnadšenějších jedinců.

V ekotýmu i v celém programu Ekoškola je **klíčová role koordinátora**. Koordinátor je většinou **učitel / učitelka** nebo schopný **student / studentka**, který je přesvědčen o smysluplnosti programu Ekoškola a činností z něj vyplývajících a který má chuť rozvíjet své organizační schopnosti a komunikační dovednosti. Koordinátor většinou iniciuje založení ekotýmu.

Díky ekotýmu se mohou děti a dospělí společně podílet na řízení školy, na snižování jejího dopadu na klimatické změny a na zlepšování životního prostředí.

Jak na to.

Odškrtněte si, co jste zvládli.

Nábor nových členů

- ○ Připravte si informace a podklady o Ekoškole. Využijte k tomu letáky, texty z webu Ekoškoly nebo animovaná videa, která jsou k dispozici na YouTube kanálu programu Ekoškola.
- ○ Oslovte, žáky, učitele, provozní zaměstnance, rodiče, zřizovatele a další a požádejte je, aby se zapojili do činnosti ekotýmu. Vybírejte lidi, se kterými se vám bude dobře spolupracovat. Oslovit je můžete např. na třídní schůzce, skrze školní rozhlas, plakát na nástěnce atd. Základním pravidlem při sestavování ekotýmu je dobrovolnost. Do účasti v ekotýmu nikoho nenuťte.
- ○ Vysvětlete kolegům / spolužákům i dalším žákům smysluplnost programu a jeho pozitivní vliv na rozvoj dětí, dospělých i školy. Viz souhrn „Co získáme“, který najdete u jednotlivých kroků.
- ○ Na první schůzce vysvětlete jednotlivé kroky a cíl Ekoškoly.
- ○ Na jedné z prvních schůzek ekotýmu stanovte pravidla jeho fungování a komunikace, kterými se budou všichni řídit. Nebude tak docházet ke zbytečným konfliktům. Pokud máte pravidla stanovená již v rámci celé školy, je možné je převzít a seznámit s nimi všechny členy ekotýmu.

Složení a fungování

- ○ Do ekotýmu zapojte ideálně žáky z různých tříd. Do ekotýmu můžete zapojit klidně i jen jednu třídu nebo její část, pokud je to pro vás, hlavně zpočátku, jednodušší. Složení i velikost ekotýmu je jen na vás a v každé škole může být jiné, protože závisí na podmínkách, velikosti a typu školy, na již fungujících strukturách a na kvalitě spolupráce s kolegy, s provozními zaměstnanci, se zřizovatelem.
- ○ Myslete na to, že ekotým by měl fungovat dlouhodobě, tedy několik let. Jednotliví členové by proto měli být zastupitelní a v případě jejich odchodu také nahraditelní.
- ○ Přenechte maximum činností členům ekotýmu, hlavně z řad žáků.
- ○ R Opakujte si kroky Ekoškoly na jednotlivých schůzkách. Členové ekotýmu by měli jednotlivé kroky znát a umět vlastními slovy vysvětlit, k čemu slouží a jak na sebe navazují.
- ○ Stanovte v ekotýmu role (zapisovatel, svolavatel schůzek, fotograf, redaktor a podobně). S žáky si pečlivě vysvětlete, co která role znamená, zda je jednorázová nebo dlouhodobá, a přeneste na ně odpovědnost za plnění úkolů. Role členů týmu se mohou kdykoliv změnit, třeba i v závislosti na typu úkolu nebo čase.
- ○ Svolávejte schůzky všech členů ekotýmu minimálně třikrát za školní rok. V mezidobí se různí žáci a dospělí mohou scházet podle potřeby, mohou komunikovat emailem či telefonicky a pracovat na domluvených úkolech. Tyto aktuální „malé porady“ různých členů týmu mohou probíhat klidně každý týden. Tím se zachovává návaznost celé činnosti.
- ○ Nastavte s ekotýmem způsob, jak připravovat a vést porady, aby se na nich podíleli hlavně žáci.

Co pomáhá

✻ Osvědčilo se, že roli koordinátora vykonává **někdo jiný** než ředitel / ředitelka školy. Činnost koordinátora je náročná a vedoucí pracovníci na ni většinou při všech ostatních povinnostech nemají dostatek času.

✻ **Důkladně se připravte na první schůzku** ekotýmu. Dobře promyslete její program a to, jakým způsobem zapojíte žáky. Využijte videa i stmelovací a aktivizační hry.

✻ Při rozdělování rolí je možné, aby si jednu roli zvolilo více lidí. Při plnění úkolu tak mohou spolupracovat jako tým.

✻ Oslovte do ekotýmu **starší i mladší žáky**. Program Ekoškola má dlouhodobý charakter, a pokud v červnu všichni žáci z ekotýmu odejdou ze školy pryč, je těžké v září na činnost ekotýmu navázat a nové žáky rychle vtáhnout do rozběhnutých procesů.

✻ Myslete průběžně na **stmelování týmu**, zvlášť pokud jsou v něm žáci z různých tříd. Stmelovací aktivity ve formě her i společných zážitků jsou důležité pro stabilitu a tvorbu dobrého týmu.

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Ekotým.

Žák

- Věřím v úspěch svých činů.
- Mám partu lidí, se kterými si rozumím, a se kterými se cítím bezpečně a užitečně.
- Dokážu pojmenovat, co mi jde a nejde a v čem se mohu zlepšit.

Pedagog

- Přenáším odpovědnost na děti a důvěřuji jim.
- Rozvíjím pozitivní sebevědomí a sebepojetí dětí.
- Umím motivovat děti k jejich osobnímu rozvoji.

Škola

- Máme aktivní tým dětí a dospělých, kteří obohacují činnost školy.
- Rozvíjíme u dětí angažovanost a demokratické hodnoty včetně občanských kompetencí.
- Posilujeme participaci dětí na rozhodnutích týkajících se provozu školy.

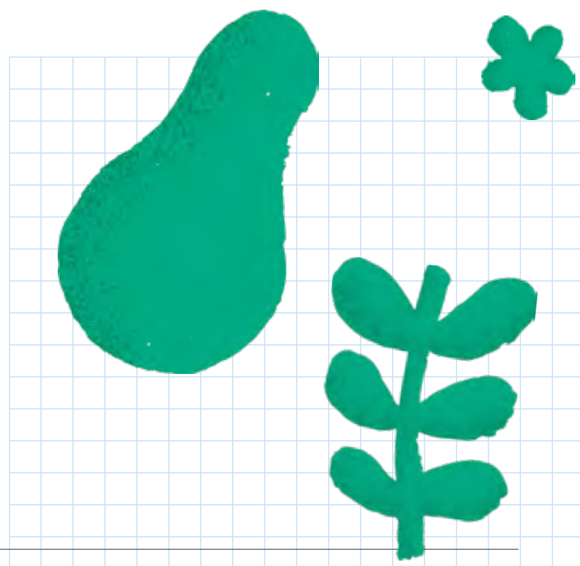

Co jsme zvládli

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Ekotým**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano“. Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

- ○ Známe se všichni jménem?
- ○ Děláme každý to, v čem jsme dobří nebo co nás baví?
- ○ Vyhrazujeme si čas i na týmové a herní aktivity?
- ○ Využíváme zapsané poznámky pro práci na dalších schůzkách?
- ○ Připravujeme program schůzek předem?
- ○ Rozhodujeme společně o tom, co budeme na schůzkách řešit?
- ○ Vedeme a řídíme program schůzek?
- ○ Střídáme se při vedení a organizaci různých schůzek?
- ○ Rozdělujeme si mezi sebou vedení různých aktivit na schůzkách?
- ○ Vymysleli jsme, jak zajistit, aby ekotým fungoval i několik dalších let?
- ○ Je v ekotýmu druhý učitel / učitelka?
- ○ Scházíme se častěji než jednou za měsíc?
- ○ Máme na schůzkách dost času všechno probrat?
- ○ Dokážeme popsat všech 7 kroků?
- ○ Dokážeme vysvětlit, k čemu jsou jednotlivé kroky dobré?
- ○ Umíme vysvětlit, jak na sebe kroky navazují?

„Nejde o to být jen dobrou partou, ale moct se na sebe spolehnout, věřit, že každý udělá, co slíbil. A nebýt úplně naštvaný, když se to nedaří. A to se stává často. Ekotým mě tak hodně učí trpělivosti.“

Adéla (14 let), šéfka ekotýmu

„Ekoškola nemluví o inkluzi, ale přitom ti, kteří jsou učiteli označováni často jako nemožní, nespolupracující a výsledkově slabí, dokážou být v ekotýmu kreativní, zodpovědní a silní. A pak se nabízí otázka, v kom nebo v čem je tedy ta chyba?“

Petr (32 let), koordinátor ekotýmu na ZŠ

Inspiromat

Poznávací, týmové a rozvojové aktivity pro ekotým.

Co máme společného

- **Cíl:** Sdílení o sobě, poznávání ostatních a hledání společných zálib a znaků.
- **Trvání:** 10–20 minut
- **Věk:** 7+
- **Velikost skupiny:** 4 a víc
- **Pomůcky:** tužka a list papíru pro každého

Popis
Účastníci korzují po místnosti a na pokyn lektora vytvoří skupinky po dvou lidech. Následně spolu diskutují a hledají jednu společnou vlastnost, zálibu, chování… Například oblíbené společné jídlo, místo na výlety, oblíbený seriál… Jakmile ji najdou, tak si ji každý zapíše na list se jménem dotyčného partnera (partnerky).
Poté začíná druhé kolo, kdy se vytváří trojice (a pokud to jde, tak každý s novými lidmi) a opět se diskutuje, hledá a zapisuje, co mají všichni tři společného.

Hra se opakuje a při každém dalším kole se zvětšuje velikost skupin.

Reflexe:
Společně sdílíme, v čem je skupina podobná, v čem je rozdílná a co účastníky překvapilo nebo potěšilo.

Cesta zpět

- **Cíl:** Rozvoj důvěry, schopnost vést a podporovat druhého, nebo od někoho naopak podporu a vedení přijímat
- **Trvání:** 25 minut
- **Věk:** 7+
- **Velikost skupiny:** 2 a víc

Popis
Každý přejde pozpátku z jedné strany místnosti na druhou. Je třeba se pohybovat pomalu a přitom se dívat na nějaký předmět před sebou a nespouštět z něj oči. Při cestě do neznáma je třeba se soustředit na zvětšující se vzdálenost.

Potom všichni rozestaví po místnosti židle a další předměty. Cesta pozpátku se opakuje ve dvojicích, kdy poutníka doprovází průvodce hlasem nebo dotykem a různě mu pomáhá.

Pak se cesta opakuje, ale průvodce stojí za poutníkem tak, že ho poutník nevidí.

Následuje výměna rolí.
- Poutník může mít zavřené oči.
- Zdatnější jedinci mohou složitější cestu pozpátku vykonat sami, nesmějí se při ní ohlížet.

Reflexe:
Diskutujeme o strachu z neznáma a jeho poznávání, o pomáhání a přijímání pomoci.

Hanojské věže

- **Cíl:** Rozvoj komunikace, logické myšlení, společné řešení problému
- **Trvání:** 10–20 minut
- **Věk:** 9+
- **Velikost skupiny:** 4–7
- **Pomůcky:** Fixy, 3 listy A4

Popis
Na stole leží 3 papíry formátu A4 (tři hrací zóny). Hráči si napíši na hřbety svých rukou čísla od jedné do sedmi (pokud je hráčů sedm, tak každý hráč má jedno číslo). Poté na jeden z papírů formátu A4 naskládají ruce tak, že jednička je úplně ve spodu a sedmička úplně nahoře.

Tři zóny tvoří místa, kam mohou hráči odkládat své ruce.

Cílem aktivity je přesunout věž rukou na jakoukoliv vedlejší zónu a zachovat princip, že větší číslo leží vždy na menším.

Způsob přesouvání rukou:
- Vždy se smí pohybovat pouze jedna ruka.
- Menší číslo musí vždy ležet na větším, nikdy ne naopak.
- Smí se využívat pouze tří zón (míst), které jsou na stole určeny (v ideálním případě vedle sebe).

Reflexe:
Diskutujeme o tom, jak probíhala domluva a strategie, kdo byl nejhlasitějším hráčem, kdo projevil nejlepší logické uvažování, jak se hráči domluvili a jaká byla atmosféra během hry.

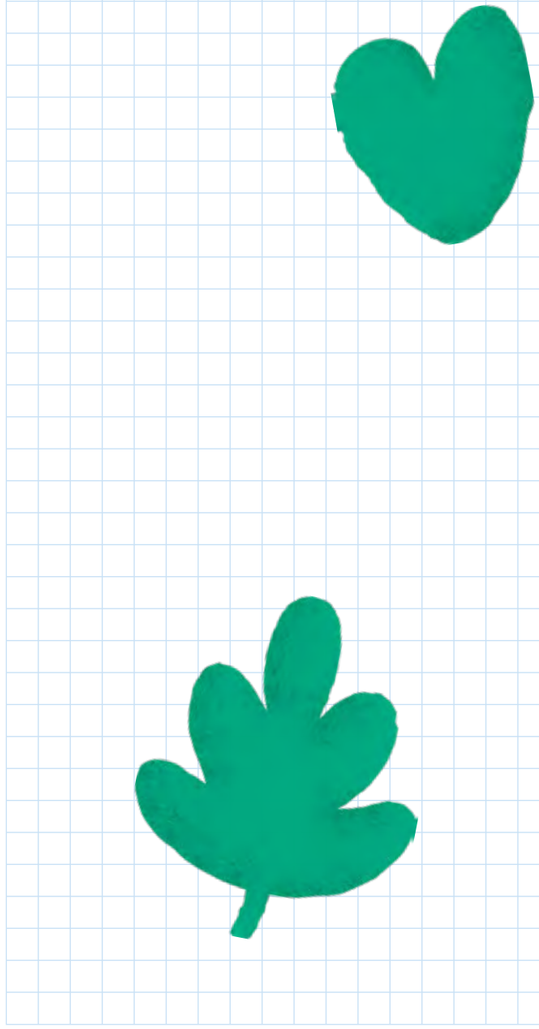

„Jsme první generací, která ví,
že ničíme naši planetu
a jsme také poslední, která
s tím může něco udělat.“

Tanya Steele

Výběr ekotémat

Výběr ekotémat

Ekologická témata vytváří náplň pro činnost v Ekoškole.

Všichni **členové ekotýmu by se měli shodnout** na ekotématu (nebo ekotématech), které by chtěli prozkoumat, řešit a zlepšovat. Může to být téma, které jim přijde nejzajímavější nebo téma, které je trápí, kde cítí, že se jedná o celkově slabou stránka jejich školy. Některá témata jsou úzce zaměřená jedním směrem (odpady, voda, …), zatímco jiná jsou široce rozkročená a překrývají i několik témat (klimatická změna, šetrný spotřebitel, …). Témata může ekotým během roku měnit i prolínat. Důležité je po výběru ekotématu **vždy dodržovat tři projektové kroky Ekoškoly** – udělat průzkum silných a slabých stránek, naplánovat změny a vyhodnocovat své úspěchy.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- Seznamte se v týmu s ekotématy, která Ekoškola nabízí.
- Diskutujte o tom, které ekotéma (nebo ekotémata) jsou pro vás nejzajímavější. Vyberte si ideálně jedno či dvě. Témata určete na základě potřeb školy nebo chuti se jim věnovat. Zohledněte názor všech členů ekotýmu.
- Pokud máte více témat, která chcete řešit, hlasujte o nich.
- Prezentujte vybrané ekotéma ostatním, stáhněte si piktogramy témat z webu Ekoškoly a využívejte je.
- Zajímejte se o vaše vybrané ekotéma, vzdělávejte se v něm a šiřte informace i dál (zkoukněte zajímavé dokumenty, najděte články, tipy a materiály, prezentujte vše na webu, akcích nebo na nástěnce).

Co pomáhá

✻ Vyberte si ekotéma, které většinu týmu zajímá, i když se může zdát, že je třeba řešit nějaké jiné. Motivace ekotýmu je v tomto ohledu důležitější.

✻ Představte vybrané ekotéma celé škole i veřejnosti, využijte nástěnku, web atd.

✻ Stáhněte si všechny materiály (metodiky, aktivity, plakáty, …) ke svému ekotématu. Ty najdete na webu Ekoškoly.

„Bylo to hned jasné, šli jsme do tématu Klimatická změna. Za prvé jsou v něm obsažena skoro všechna další témata a za druhé nás to fakt pálí.“

Veronika (14 let), členka ekotýmu

„Já jsem už dopředu věděla, že chci řešit téma Voda. A to byla chyba. I když jsem si myslela, že s dětmi debatuji, tak jsem ve skutečnosti téma protlačovala. Když mi to došlo, tak jsem si řekla, že musím prostě vypadnout a nechat je si rozhodovat samotné. A tak to také bylo… a zda jsme téma Voda vybrali, to vám schválně neřeknu.“

Klára (29 let), koordinátorka ekotýmu na ZŠ

Seznam ekotémat

Ekotým řeší v rámci různých ekotémat různé věci

Klimatická změna

V tomto tématu sledujete, jaký dopad má vaše škola na klimatické změny. Hledáte řešení, jak předcházet produkci emisí, a zároveň zavádíte opatření, která zmírňují dopad klimatu na vaši školu i její okolí. V ekotématu Klimatická změna se dotýkáte všech ostatních ekotémat, která jsou vypsaná i níže, protože všechna ovlivňují váš výsledný dopad. Můžete si tedy vybrat, čemu se chcete věnovat přednostně – zda mikroklimatu, vodě, energii, dopravě…

Biodiverzita

Zde se zaměřujete na ochranu a zvyšování biodiverzity v okolí vaší školy. Vyrábíte různé prvky, které podporují druhovou rozmanitost, zaměřujete se na sledování invazivních druhů, geneticky modifikovaných organismů nebo zjišťujete rozdíl mezi přírodní a uměle vytvořenou zahradou…

Doprava

V ekotématu Doprava podporujete ekologickou dopravu do i ze školy a tím snižujete emise, hlučnost i prašnost. Pořádáte osvětové kampaně za využívání veřejné hromadné dopravy či organizujete cyklistické dny. Sledujete bezpečnost v okolí školy a hledáte možnosti, jak více žákům i zaměstnancům umožnit bezemisní dopravování.

Energie

V tomto tématu měříte spotřebu tepelné i elektrické energie ve škole a zavádíte opatření, která vedou k jejím úsporám. Zaměřujete se na systém větrání, svícení a na nákup i využívání elektrických spotřebičů.

Jídlo a svět

V ekotématu Jídlo a svět řešíte, jaký dopad mají různé potraviny na životní prostředí. Zabýváte se jejich původem i plýtváním u vás ve škole. Pěstujete vlastní zeleninu nebo bylinky a seznamujete se s principy férového a udržitelného zemědělství. Toto téma je ideální jako startovní téma pro nové ekotýmy. Má výborně sepsanou metodiku pro ekotýmáky ze základních nebo středních škol, která je ke stažení na webu Ekoškoly.

Odpady

Ekotéma Odpady vás vede k principu, že správný odpad je ten, který nevzniká. A když už vzniká, tak společně řešíte, co vše můžete udělat, aby jen naprosté minimum skončilo ve směsi. Zabýváte se tedy minimalizací odpadu, tříděním, znovu-využíváním, výměnami, opravami věcí atd.

Prostředí školy

Prostředí školy vás vede ke zlepšování stavu školy i jejího okolí. A to nejen po ekologické stránce, ale i po stránce estetické, kulturní a sociální. Jednoduše jde o to vytvořit ze školy a jejího okolí místo, kde se cítíte dobře a kde rádi trávíte čas. Řešíte výzdobu interiéru, herní prvky, množství zeleně nebo využívání venkovních pozemků na výuku i volný čas.

Šetrný spotřebitel

Šetrný spotřebitel vás vede k udržitelným nákupům. V obchodech hledáte alternativy šetrnější k přírodě a svá zjištění sdílíte doma i s veřejností prostřednictvím osvětových kampaní.

Voda

V tomto tématu se zaměřujete na úsporu pitné vody a na možnosti, jak využívat vodu dešťovou a šedou (voda, která již jednou byla použita, například při vaření…). Podíváte se také na šetrné úklidové prostředky nebo na výhody či nevýhody balené vody. Své aktivity můžete rozšířit i na čištění vodních toků ve vaší obci nebo v jejím okolí.

„Rozhodnutí platí pouze pro tuto chvíli. Když se změní situace a okolnosti, mění se i rozhodnutí.“

Arvel Novel

Druhý krok – Průzkum školy

Druhý krok – Průzkum školy (analýza)

Průzkum školy nebo také analýza školy znamená zjišťování toho, jak je na tom vaše škola ve vybraných ekotématech.

Co sledovat a po čem pátrat se dozvíte v pracovních listech. Výstupem je přehled toho, **co se vám daří, co chcete dělat dál (silné stránky) a co je potřeba zlepšit (slabé stránky)**. Všechna tato zjištění vám pak budou sloužit jako **podklad pro realizaci návazného kroku Plán činností**. Výsledky průzkumu školy vám odpoví na otázku: „Proč to děláme?“.

Do průzkumu školy se v Ekoškole **zapojují žáci, učitelé i provozní zaměstnanci školy**.

Díky hledání a ověřování dat a informací posilujeme naše kritické myšlení a máme větší oporu v tom, co říkáme a děláme.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- ○ Stáhněte si pracovní listy k průzkumu školy k vybraným tématům v databázi aktivit na www.ekoskola.cz.
- ○ Určete, kdo za průzkum školy v jednotlivých tématech zodpovídá. Může se jednat o jednoho člověka nebo i o více lidí z ekotýmu. Tato osoba bude dohlížet na to, že všichni vědí, co mají zjišťovat, že se analýza opravdu uskuteční a že se k ekotýmu dostanou výsledky.
- ○ Zapojte do zjišťování informací a vyplňování pracovních listů co nejvíce žáků i zaměstnanců. Závisí to však i na možnostech každé školy. Někde můžete zapojit celé třídy, jinde pouze některé žáky.
- ○ Získávejte data a informace v terénu a od lidí, ptejte se, prohlížejte, ověřujte. Ať máte jistotu, že tomu tak skutečně je.
- ○ Ztvárněte a popište výsledky průzkumu školy (silné a slabé stránky) tak, aby byly co nejvíce konkrétní, srozumitelné a přehledné i pro lidi mimo ekotým. Je také důležité, aby všichni žáci z ekotýmu uměli výsledky svými slovy vysvětlit.
- ○ Seznamte s výsledky průzkumu školy co nejširší okruh lidí. Zveřejněte je třeba na webových stránkách školy, na nástěnce Ekoškoly, prezentujte je v místních novinách, na obecní vývěsce apod. Rodiče, veřejnost nebo zaměstnanci obeznámení s konkrétními výsledky tak budou schopní a ochotní lépe pomoci při plnění jednotlivých úkolů v rámci plánu.

Co pomáhá

- ✻ Veďte členy ekotýmu k přemýšlení nad jednotlivými tématy Ekoškoly (např. kam putuje odpad z popelnice, odkud se bere jídlo, jak zadržujeme vodu v krajině, jaké rostliny chybí na školní zahradě). Jejich nápady a výstupy zveřejněte na vaší ekoškolí nástěnce.
- ✻ Vytvořte s členy ekotýmu piktogramy, které jim ulehčí orientaci v průzkumu školy i v následném plánu činností (např. piktogram symbolizující třídění odpadu nebo pro označení silných a slabých stránek, splněných úkolů).
- ✻ Zajistěte přiměřenou dobu provádění analýzy. Pokud průzkum školy trvá příliš dlouho, žáci ztrácejí nadšení a chuť pokračovat.
- ✻ Neustále udržujte povědomí o tom, k čemu průzkum školy slouží. Nezapomínejte, že je **východiskem** pro reálný a smysluplný plán činností.
- ✻ Dejte si záležet i na grafickém zpracování výstupu průzkumu školy. Například ve formě plakátu, který lze prezentovat ve škole, na veřejnosti nebo na webu.
- ✻ Pokud máte v ekotýmu starší žáky, využijte nástroj zvaný SWOT analýza (viz Inspiromat). Kombinace otázek z pracovních listů Ekoškoly a diskuse týmu nad SWOTkou může přinést mnoho zajímavých závěrů.

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Průzkum školy.

Žák

- Rozvíjím analytické a kritické myšlení, ověřuji si informace.
- Umím hledat vzájemné souvislosti a propojení.
- Všímám si problémů ve svém okolí a dokážu popsat jejich dlouhodobý negativní dopad.

Pedagog

- Podporuji u dětí objevování, experimentování, kladení otázek a tvořivost.
- Snadněji vidím souvislosti mezi příčinami a následky.
- Zvládám analyzovat a porovnávat data a dokážu v tomto směru rozvíjet i děti.

Škola

- Podporujeme rozvoj kritického myšlení a analytických schopností.
- Zjistili jsme silné a slabé stránky ekoprovozu školy i možné finanční úspory.
- Zavádíme vzdělávací metody, které vedou k získávání, ověřování a zpracování informací.

Co jsme zvládli

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Průzkum školy**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano“. Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

- ○ **Prošli jsme si budovu školy?**
- ○ **Vážili jsme / měřili jsme / počítali jsme?**
- ○ **Vyplnili jsme pracovní listy Ekoškoly (nebo jsme vytvořili něco vlastního v podobném rozsahu)?**
- ○ **Zaznamenali jsme výsledky průzkumu školy tak, abychom je mohli v budoucnu porovnávat?**
- ○ **Získali jsme konkrétní, měřitelné a porovnatelné údaje?**
- ○ **Označili jsme všechny silné a slabé stránky školy?**
- ○ **Vybrali jsme ty silné a slabé stránky, na kterých chceme dál pracovat?**

Zapojili jsme do průzkumu školy převážně žáky:

- ○ **Zpracovali a zapsali údaje a data z pracovních listů?**
- ○ **Rozhodli, které stránky jsou silné, a které slabé?**
- ○ **Sepsali rozdělení na silné a slabé stránky?**

„Mnoho lidí mi říkalo: „A proč to jako děláte, vždyť je to zbytečné.“ A já jim odpovídal, že to fakt není, protože máme data a čísla, která ukazují, že to nefunguje. A my díky tomu víme, že můžeme něco opravdu zlepšit.“

Pavel (16 let), člen ekotýmu na SŠ

„Prokletím nás dospělých je, že si myslíme, že víme, co máme zlepšit, co bychom měli udělat. K tomu přece nepotřebujeme týden měření a sbírání informací. A pak často děláme věci, které mají minimální dopad, protože si často pleteme následky s příčinami, a ještě do toho zatahujeme děti.“

Magda (48 let), koordinátorka Ekoškoly na ZŠ

Inspiromat

Pracovní listy s otázkami k průzkumu školy (analýze) v rámci vybraných témat jsou skvělým průvodcem pro všechny žáky a žákyně (stáhnete si je na webu Ekoškoly). Zabrání tomu, aby se z průzkumu stalo jen intuitivní nadhazování nápadů, co se nám líbí a nelíbí.

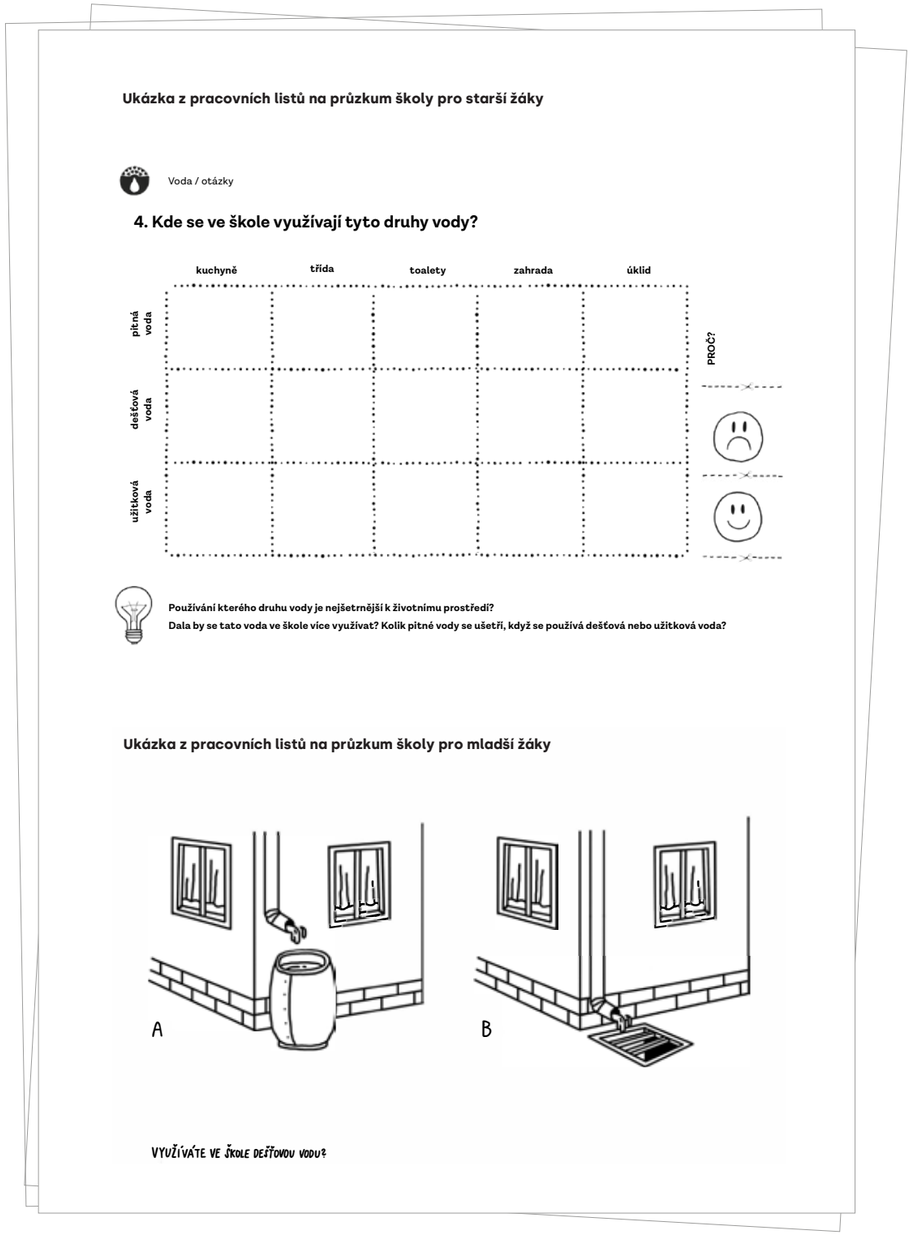

Ukázka z pracovních listů na průzkum školy pro starší žáky

Voda / otázky

4. Kde se ve škole využívají tyto druhy vody?

	kuchyně	třída	toalety	zahrada	úklid	PROČ?
pitná voda						
dešťová voda						
užitková voda						

Používání kterého druhu vody je nejšetrnější k životnímu prostředí?
Dala by se tato voda ve škole více využívat? Kolik pitné vody se ušetří, když se používá dešťová nebo užitková voda?

Ukázka z pracovních listů na průzkum školy pro mladší žáky

VYUŽÍVÁTE VE ŠKOLE DEŠŤOVOU VODU?

Otázky z pracovních listů můžeme zkombinovat se **SWOT analýzou**, tabulkou, která vám **dává víc příležitostí k přemýšlení**. Tato tabulka vám zároveň může tvořit **výstup celého průzkumu**.

	Užitečné	Škodlivé
Vnitřní prostředí, které můžeme ovlivnit	**Silné stránky (Strenghts)** • Máme dvojité splachování na všech WC. • WC ani umyvadla nám neprotékají, pan školník to pravidelně kontroluje. • Máme perlátory na umyvadlech na WC. • …	**Slabé stránky (Weaknesses)** Z tohoto sloupce převážně vybíráme nápady do plánu činností. • Květiny ve škole zaléváme **pitnou vodou**. • Záhonky zaléváme **pitnou vodou**. • K úklidu nepoužíváme šetrné čisticí prostředky. • Nemáme úsporné sprchové hlavice ve sprchách u tělocvičny. • Většina dětí neví, kde se bere ani kam mizí voda ze školních kohoutků. • …
Vnější prostředí, které nemůžeme ovlivnit, ale můžeme ho využít nebo se na něj připravit.	**Příležitosti (Opportunities)** • Rodiče nebo firmy mohou mít nepotřebné sudy na zachytávání dešťové vody. • Nějaká drogerie nebo firma by nás mohl sponzorovat ekologickými čistícími prostředky nebo nám je prodávat se slevou. • …	**Hrozby (Threats)** • Pitná voda se bude zdražovat a naše plýtvání nás bude stát víc peněz. • Budeme muset omezit spotřebu pitné vody kvůli klimatickým změnám. • …

Pro kvalitní výstup z analýzy stačí mít jen sloupec silných stránek a sloupec slabých stránek. Příležitosti a hrozby řešit nemusíte. Nicméně zamyšlení nad nimi vám může přinést zajímavé informace, které se mohou určitě hodit.

„Nejlepší způsob, jak převzít kontrolu nad vaší budoucností, je pomocí plánování.“

Ralph Smart

Třetí krok – Plán činností

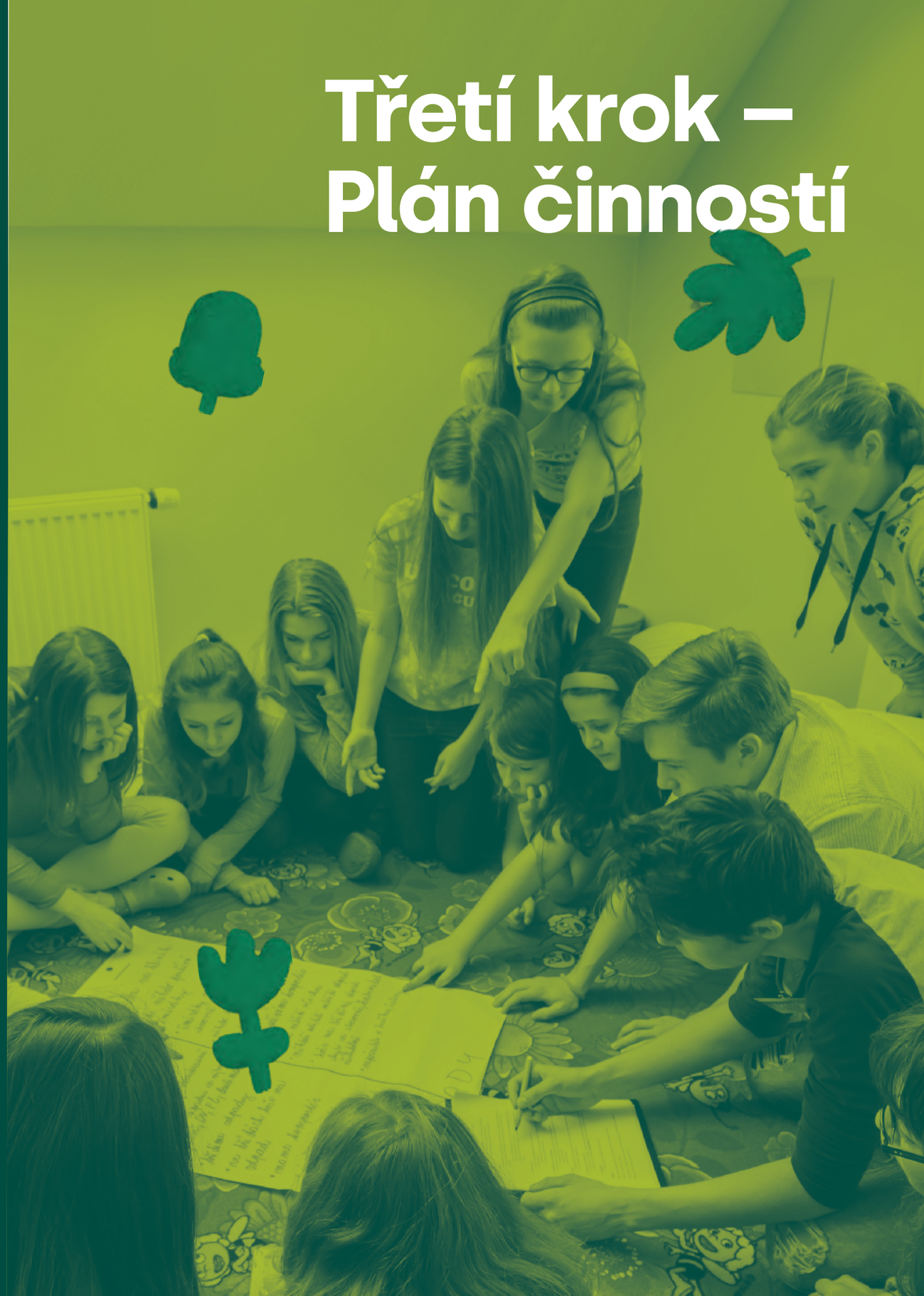

Třetí krok – Plán činností

Plán činností určuje postup, který povede ke zlepšení životní prostředí ve škole i v jejím okolí.

Tento plán si každý ekotým vytváří sám na základně silných a slabých stránek zjištěných v rámci průzkumu školy. Ukazuje žákům i dospělým, že ke splnění některých cílů vede i několik úkolů. Důležité je, aby se na tvorbě plánu činností podílel **celý ekotým**.

Díky plánování se zvyšuje pravděpodobnost dosažení úspěchu. Plán je zároveň jakousi **mapou, která vás navede k cíli** a ukáže, kdo, kdy a jakým způsobem k jeho dosažení pomáhá. Tím propojuje celý tým a pomáhá mu táhnout za jeden provaz.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- Celý plán vytvářejte v ekotýmu společně, nechte žákům co nejvíce volnosti a pomozte jim spíše se strukturou plánu.
- Při plánování důsledně vycházejte z výsledků průzkumu školy.
- Reálně zhodnoťte, které slabé stránky můžete napravit a které ne. Silné stránky nadále rozvíjejte a posilujte.
- Vyberte z průzkumu školy klidně jen jednu slabou stránku a zapracujte ji do plánu. Není třeba vyřešit všechno najednou. Držte se hesla: „Méně je více!“
- Popište, jak se zlepší životní prostředí, když vybranou slabou stránku oslabíte nebo přímo změníte na silnou (např. úspora pitné vody a přizpůsobování se tak změnám klimatu).
- Určete cíl nebo cíle, kterých chcete dosáhnout při řešení slabé stránky. Není potřeba si stanovovat moc cílů. Stačí klidně jeden nebo dva. Ostatní můžete řešit, až budete mít hotové ty stávající. Jednoduchá pomůcka je přeformulovat záporné slabé stánky na pozitivní (např. nevyužíváme dešťovou vodu na zalévání záhonů x využíváme dešťovou vodu na zalévání záhonů).
- Rozepište s ekotýmem úkoly, které povedou ke splnění cíle (např. vybrat nádobu na chytání dešťové vody, umístit nádobu na vhodné místo, domluvit služby na zalévání, …).
- Stanovte odpovědnosti za splnění úkolů. Hlavní odpovědnost by měla být převážně na žácích ekotýmu. Neznamená to však, že to musí udělat přímo, ale měli by být garanti toho, že se to zvládne, třeba s pomocí spolužáků nebo i dospělých.
- Stanovte termíny splnění jednotlivých úkolů.
- Zjistěte, kolik budou jednotlivá opatření stát. Může vám v tom pomoci i příručka Ekoprovoz ve školách (ke stažení na www.ekoskola.cz), kde najdete tipy na beznákladová opatření i na ta finančně náročná.
- Plán činností ztvárněte tak, aby byl srozumitelný i graficky přehledný. Je důležité, aby všichni věděli, jaké mají úkoly a k jakému cíli směřují. Využijte k tomu obrázky a piktogramy.
- S plánem činností seznamte žáky i dospělé mimo ekotým. Celý plán nebo alespoň jeho část vystavte např. na nástěnce Ekoškoly, na webu školy, ve školním zpravodaji atd.

Co pomáhá

✻ Plán je živý dokument, **nebojte se v něm škrtat nebo ho přepisovat**, když se situace změní.

✻ Zjistěte, kde můžete **získat finance na realizaci vašich cílů**. Pátrejte po dotačních programech či grantech (např. Nadace Veronica, Nadační fond Veolia, Nadace Partnerství nebo dárcovský program ČEPS).

✻ **Plán si vizualizujte:** například v části „zodpovědná osoba“ použijte místo napsaných jmen fotografie daných lidí.

✻ Pokud máte plán v tabulce, třeba v excelu, vytvořte i stručnější a **graficky zpracovanou formu plánu** pro veřejnost, kterou umístíte třeba na nástěnku nebo na web školy.

✻ **Zapojujte** do plnění úkolů z plánu **co nejvíc spolužáků a dospělých ze školy**. Myslete na to, že Ekoškola je program pro všechny a ekotým je jeho hlavním tahounem.

✻ **Buďte chytří při vytváření cílů** = využijte metodu SMART.

Metoda SMART k tvorbě cílů

Název	Popis	Příklad
S – specific **specifický**	Každý svůj **cíl definujte co nejpřesněji**.	Květiny ve škole zaléváme jen dešťovou vodou.
M – measurable **měřitelný**	Nepište, že chcete něco dělat lépe nebo více. **Napište přesný počet, stav, jak to bude vypadat.**	Květiny ve škole zaléváme jen dešťovou vodou díky stolitrovému sudu pod okapem u jídelny.
A – achievable/acceptable **dosažitelný/přijatelný**	**Zhodnoťte svůj současný stav.** Máte na to peníze, lidi…?	„Víme, že někteří rodiče a firmy vlastní sudy, které potřebujeme. Spolužáci pomohou. Vedení školy s tím bude určitě souhlasit.“
R – realistic **realistický**	**Držte se nohama na zemi.**	„Oslovit firmy a rodiče zvládneme s pomocí učitelů a instalaci ve spolupráci se školníkem.“
T – timely/trackable **časově ukotvený, sledovatelný**	**Stanovte si konkrétní termín**, kdy bude cíle dosaženo.	Od 20. března zaléváme květiny ve škole jen dešťovou vodou díky stolitrovému sudu pod okapem u jídelny.

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Průzkum školy.

Žák

- Navrhuji řešení, jak dosáhnout cíle.
- Umím převzít zodpovědnost za přijatý úkol a dokončit ho.
- Rozhoduji se na základě dat a ověřených informací.

Pedagog

- Vedu děti od příčin k následkům a ukazuji jim jednotlivé souvislosti.
- Učím děti tvořit hypotézy a také je zdůvodnit.
- Plánuji s dětmi smysluplné cíle a úkoly vedoucí k jejich dosažení.

Škola

- Podporujeme projektovou výuku.
- Snižujeme náš dopad na klimatické změny.
- Zlepšujeme provoz školy.

Co jsme zvládli

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Plán činností**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano". Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

Vychází všechny nebo většina cílů z výsledků průzkumu školy?

Je v plánu uvedeno, čeho chceme dosáhnout (cíle)?

Půjde ověřit, že jsme toho dosáhli? Jsou v plánu uvedeny úkoly, kterými cíl naplníme?

Obsahuje plán:

termíny úkolů a cílů?

rozdělení odpovědnosti?

finance (kolik co stojí)?

Vymysleli a zapisovali žáci:

cíle?

úkoly?

termíny?

odpovědnost?

finance?

Zapojili jsme do zpracování plánu činností převážně žáky:

Navrhli, jak bude plán vypadat?

Vytvořili grafickou podobu plánu?

Inspiromat

Plán činností může mít několik podob. Může se jednat o tabulku, myšlenkovou mapu, diagram nebo obrázky. Ideální a roky osvědčený obsah vám představujeme níže, ve formě tabulky. Pokud váš plán bude obsahovat všechny tyto části, tak budete mít velkou jistotu, že dosáhnete úspěchu.

Tento plán, ačkoliv má jen jeden cíl, by sám o sobě získal ekotýmu vysoké skóre v hodnocení kvality v kroku Plán činností. Zároveň na tomto příkladu již ukazujeme i principy následného kroku Sledování a vyhodnocování.

Modelovou tabulku pro plán činností si můžete stáhnout na stránkách programu Ekoškola.

Slabá/Silná stránka	Na co navazujeme z analýzy.	**Květiny ve škole zalévá-me pouze pitnou vodou.** (Nečekaně) jsme zlepšili také tuto slá-bou stránku: **Záhonky zalévá-me pouze pitnou vodou.**						
Cíl	Jak má vše na konci přesně vypadat a kdy to bude.	Od 20. března **zalévá-me květiny ve škole dešťo-vou vodou** z padesátili-trového sudu pod okapem u jídelny. **+záhonky**						
Dopad	Jak to zlepší ŽP.	Uspoříme pitnou vodu a přispějeme k zachytávání dešťovky, která od nás neodteče pryč. Přizpů-sobujeme se změnám klimatu a vět-šímu suchu u nás v kraji.						
Úkoly	Co musíme udělat (jednotlivé kroky).	Uspoříme pitnou vodu a přispěje-me k zachytá-vání dešťovky, která od nás neodteče pryč. Přizpůsobujeme se změnám kli-matu a většímu suchu u nás v kraji. Získat svolení paní ředitelky k in-stalaci a získání sudu od rodičů nebo firem.	Vyrobit letáky na shánění sudu.	Rozšířit letáky mezi rodiče a firmy (e-mailem, přes FB, osob-ně...).	Odvézt získaný sud do školy.	Instalovat sud pod okap.	Vytvořit pra-vidla, jak sud využívat pro zalévání.	Představit pra-vidla učitelům a dětem pomocí školního rozhlas a nástěnky ekotýmu.
Kdy	Kdy bude úkol hotový.	15. 2.	25. 2.	27. 2.	10. 3.	~~12. 3.~~ 15. 3.	10. 3.	18. 3.
Kdo	Kdo má úkol konkrétně na starost.	Petr, Anež-ka	Niky, Adéla	Adéla, David, paní uč. Filipová	Andrea, Roman	David, Anežka	Romana, Marie	Filip a Kačka
	Kdo je ke splnění úkolu potřeba.	p. ředitelka	paní učitelka Moravová z výtvarky	Zástupce každé třídy.	pan školník, kluci z 9. A	pan školník, kluci z 9. A	ekotým	p. uč. Fili-pová
Finance	Kolik to stojí.	0	0	0	0	130,- za šroubky a plechový nástavec	0	0
Checklist	V jakém je to stavu.	✓	✓	✓	✓	✓ o dva dny později	✓	✓
Vyhodnocení	Jak to celé dopadlo.		✓ **Máme 150l sud** od pana Průši, který ho do školy sám přivezl.	**Sud je 3x objemnější, než jsme plánо-vali. Budeme ho využívat i na zalévání záhonů.**				

„Zpětná vazba, stejně jako sprchování, není pochopitelně trvalá. Je to něco, čemu byste se měli věnovat pravidelně.“

Zig Ziglar

Čtvrtý krok – Sledování a vyhodnocování

Čtvrtý krok – Sledování a vyhodnocování

Sledování a postupné vyhodnocování plánu činností poskytuje ekotýmu zpětnou vazbu k naplňování jednotlivých cílů a úkolů.

Pravidelné vyhodnocování **umožňuje včas odhalit případné problémy** při plnění plánu činností a reagovat na ně. **Z plánu činností se tak stává živý dokument**, který se může měnit v závislosti na situaci a potřebách. Viz příklad plánu na předchozí stránce, kde došlo například k posunutí jednoho termínu nebo k odstranění více slabých stránek, než ekotým původně plánoval.

Díky pravidelnému vyhodnocování naší činnosti rozvíjíme naši schopnost pozorovat pokroky, hodnotit úspěchy, zjišťovat příčiny neúspěchů a hledat nová řešení.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- **Alespoň 1× ročně získávejte zpětnou vazbu týkající se činnosti ekotýmu a programu Ekoškola i od lidí mimo ekotým. Využijte k tomu anketu nebo uspořádejte diskusní setkání.**
- **Do sledování a vyhodnocování plánu činností zapojte všechny členy ekotýmu.**
- **Nastavte si v ekotýmu systém, jakým budete úkoly a cíle v plánu hodnotit. Myslete na to, aby bylo hodnocení pochopitelné i pro ty nejmladší členy ekotýmu.**
- **Společně v ekotýmu sledujte, v jaké fázi plnění plánu činností se právě nacházíte, a to v pravidelných a předem stanovených intervalech.**
- **Pokud se vám nedaří cíl či úkol splnit, zhodnoťte proč. Přemýšlejte, zda je možné odstranit příčiny neúspěchu a najít jiné řešení.**
- **Nezapomeňte, že cíle stojí nad úkoly a že mají dlouhodobý charakter. Každý úkol vyhodnocujte vždy ideálně po jeho dokončení nebo vypršení termínu. Cíle hodnoťte až ve chvíli, kdy vám vyprší termín, či splníte všechny úkoly, které k cíli směřovaly.**
- **Zhodnoťte, zda vaše cíle prokazatelně zlepšují životní prostředí a jak to dokážete ověřit (ušetří se pitná voda, zvýší se počet živočichů, sníží se množství emisí…).**
- **Promyslete, jak dosažené cíle udržíte po dobu minimálně 2 a více let.**

Co pomáhá

- **Výsledky hodnocení zaznamenávejte přehledně k jednotlivým úkolům a cílům. Osvědčilo se mít vše na jednom místě – rovnou v plánu. Díky tomu hned uvidíte, jaký je stav úkolů a co je potřeba ještě udělat, viz předchozí kapitola Inspiromat.**
- **Splnění či nesplnění cíle/úkolu označte piktogramem tak, aby tomu rozuměli i ti, co plán nevytvářeli. Piktogramy si můžete vyrobit sami, např. veselí a smutní „smajlíci“, sluníčko a mráček…**
- **Pokud v průběhu realizace úkolů zjistíte, že k naplnění cíle by lépe sloužil jiný úkol než ten naplánovaný, změňte ho či jej doplňte.**
- **Do diskuse o tom, jak budete pokračovat po dokončení aktuálního plánu, přizvěte ostatní ze školy i mimo ni. S výsledky všechny seznamte.**
- **Neúspěchy berte jako zkušenost, ze které se můžete něco naučit. Pokud se něco nepodaří, využijte toho k debatě a sebezdokonalení týmu tím, že situaci rozeberete a pojmenujete si příčiny neúspěchu i možnosti, jak se tomu v budoucnu vyhnout.**

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Sledování a vyhodnocování.

Žák

- Umím obhájit svůj názor, případně ho změnit na základě argumentů.
- Dokážu reagovat na změny a samostatně rozhodovat o dalším postupu.
- Vidím, čeho jsem dosáhl, a motivuje mě to zapojovat se do dalších úkolů.

Pedagog

- Vytvářím dětem prostor k samostatnému hodnocení výsledků jejich práce i sebehodnocení procesů a postupů, jimiž při jejich dosažení prošly.
- Umím pracovat s kritérii úspěchu a umožňuji dětem se na tom spolupodílet.
- Rozumím, že učení probíhá i formou chyb a jejich náprav.

Škola

- Rozvíjíme formativní hodnocení.
- Učíme děti sebehodnocení a vyhodnocování kvality jejich činnosti.
- Dáváme příležitost dětem a zaměstnancům zažít úspěch.

Co jsme zvládli?

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Sledování a vyhodnocování**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano“. Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

Zjišťujeme:

- ○ **názory na práci ekotýmu pravidelně, alespoň jednou za rok?**
- ○ **u ostatních spolužáků, jestli vědí, co ekotým dělá?**
- ○ **u ostatních spolužáků, co si o práci ekotýmu myslí?**
- ○ **Pravidelně hodnotíme a označujeme, jaké cíle jsme splnili?**
- ○ **Diskutujeme, proč jsme nedosáhli toho, čeho jsme chtěli?**
- ○ **Zaznamenáváme si, co jsme se rozhodli udělat jinak?**

Zapojili jsme do sledování a vyhodnocování převážně žáky:

- ○ **Hodnotí a označují naplnění cílů?**
- ○ **Navrhují a zapisují další postup při nenaplnění cíle/cílů?**

Naplánovali jsme:

- ○ **jak budeme dosažený cíl udržovat?**
- ○ **co nebo koho k tomu budeme potřebovat?**
  R jak budeme ověřovat, že vše funguje i po delší době?
- ○ **Vedou naše cíle ke zlepšení životního prostředí?**
- ○ **Umíme vysvětlit, jak a čím jsme zlepšili životní prostředí?**
- ○ **Dokážeme ověřit, jak a čím jsme zlepšili životní prostředí?**

„Měl jsem za úkol vytisknout anketu a pan učitel mi nechtěl pomoct. Ale já jsem to potřeboval, tak jsem šel za panem ředitelem. Ten se smál a říkal, že tohle po něm ještě nikdo nechtěl, ale paní učitelka z ekotýmu se nesmála. Ale on mi to vytisknul.“

Aleš (9 let), člen ekotýmu

„Nejlepší je zažít úspěch, i když je jen malý. Třeba splnění jednoho z mnoha úkolů vedoucích k cíli. Když se to u nás stane, tak celý tým začne bouchat pěstí do stolu. Je to takový rituál.“

Lenka (41 let), koordinátorka ekotýmu na ZŠ

Inspiromat

V Ekoškole vyhodnocujeme svoji činnosti na různých úrovních. Řešíme vztahy a práci ekotýmu, hodnotíme plnění úkolů a cílů, a nakonec i kvalitu celé naší činnosti, což nás může dovést až k mezinárodní certifikaci.

Zpětná vazba na činnost naší party

Týmová reflexe – karty zdarma

Povídání o vztazích, spokojenosti i nastavených procesech ekotýmu může být někdy složité. Výbornou pomůckou k takové debatě jsou jakékoliv **obrázky nebo reflexní či situační karty**.

- Obrázky pocitů a situací – stačí vzít několik časopisů a **vystříhat** z nich různé obrázky situací, lidí, přírody, zvířat atd. Čím různorodější, tím lepší.
- Kartičky potřeb a pocitů (texty) – ke stažení na webu Ekoškoly **v záložce ke stažení**.
- Kartičky potřeb a pocitů (aplikace) – ke stažení na Google Play pod názvem **NVC kartičky**.
- Reflektivní obrázkové karty od JOBu – ke stažení na webu Ekoškoly **v záložce ke stažení**.

Veřejná anketa pro spolužáky a učitele z naší školy

Ekotým by měl každý rok zjišťovat zpětnou vazbu na svoji činnost i od lidí mimo ekotým, kteří budou programem Ekoškola ovlivněni (spolužáci, učitelé…). Ideálním způsobem je vytvoření ankety.

1. Tištěná anketa pro jednotlivce nebo skupiny/třídy
2. Online anketa pro jednotlivce

Do ankety **preferujte otevřené otázky**. To znamená otázky, na které se nedá odpovědět ANO/NE, ale musí se vyjádřit nějakým popisem.

Vyhodnocování úkolů a cílů

Piktogramy jsou super

Při vyhodnocování úkolů a cílů v plánu činností se osvědčilo využívat různé piktogramy. Je to zábavnější, kreativnější a pěkně to i vypadá.

Celkové hodnocení kvality programu Ekoškola naší škole

ESKa: Ekotýmácké sebehodnotící karty

Využijte karty na hodnocení vaší činnosti ve všech 7 krocích. Na kartách jsou různé otázky. Na základě vašich odpovědí a toho, jak cítíte, že dané odpovědi naplňujete, si přiřazujete různé počty bodů.

Hodnocení kvality v počítačové aplikaci

Interaktivní aplikace v excelu, která vám podobně jako karty pomůže zhodnotit vaši činnost ve všech 7 krocích. Rovnou vám však ukáže, kde se aktuálně nacházíte a jak se můžete ještě posunout. Aplikaci k hodnocení kvality si stáhněte na webu Ekoškoly

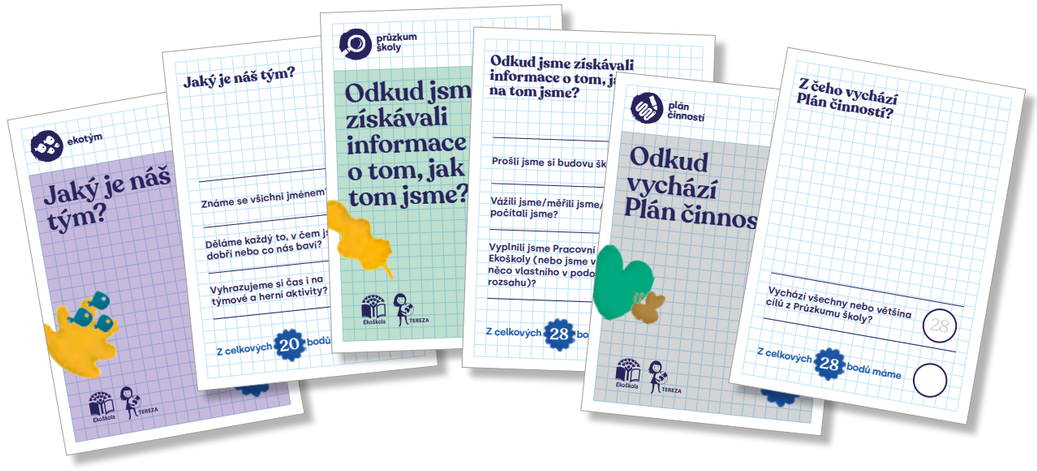

„Průměrný učitel vypráví.
Dobrý učitel vysvětluje.
Výborný učitel ukazuje.
Nejlepší učitel inspiruje.“

William Arthur Ward

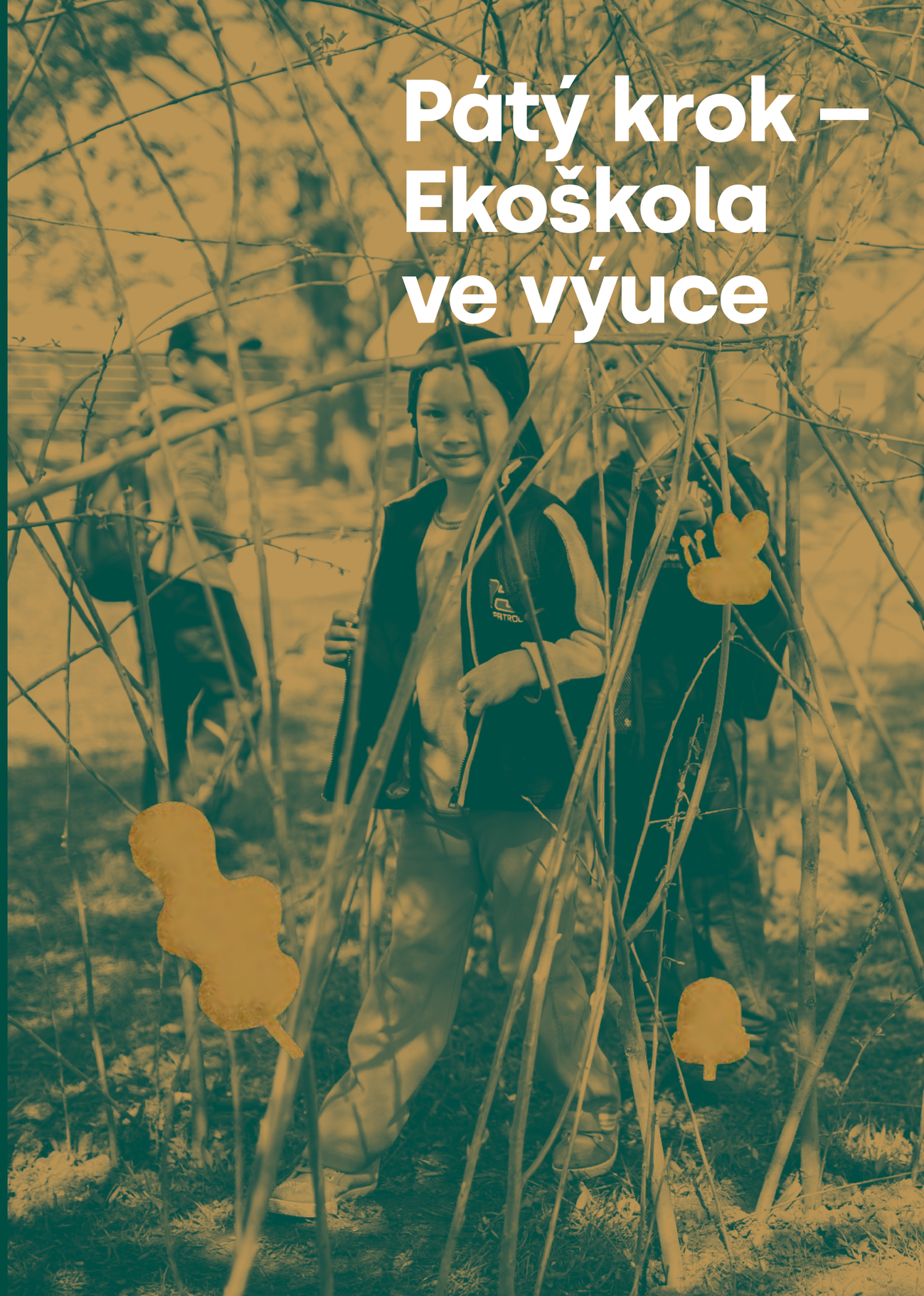

Pátý krok – Ekoškola ve výuce

Pátý krok – Ekoškola ve výuce

Environmentální výchova a vzdělávání je součástí českého vzdělávacího systému jako průřezové téma.

Témata programu Ekoškola tak mohou škole sloužit k naplnění plánu. Krok **Ekoškola ve výuce je určen všem žákům ve škole**. Jeho cílem je seznámit žáky nejen s ekotématy, kterými se škola zabývá, ale **také zahrnout činnosti Ekoškoly do běžných předmětů a propojit tak teorii s praxí**. Může se jednat například o psaní článku o Ekoškole v češtině, vytváření ekokodexu ve výtvarné výchově nebo počítání dat v matematice.

Díky vzdělávání v rámci programu Ekoškola dochází k rozvoji citlivosti a vnímavosti vůči světu, který nás obklopuje, a schopnosti propojovat souvislosti. To nakonec vede k větší motivaci dětí i dospělých podílet se na realizaci programu.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- [ ] **Dbejte na to, aby ekotýmáci dobře rozuměli ekotématům, která jste si zvolili k průzkumu školy.**
- [ ] **Hledejte s učiteli z ekotýmu i mimo něj prostor, jak ekotémata a činnosti Ekoškoly zařadit do výuky. Ideálně do 5 předmětů, kroužků, projektových dnů nebo třeba činností družiny. Využívejte k tomu již vytvořené aktivity do výuky, které si můžete stáhnout na webu Ekoškoly.**
- [ ] **Vzdělávejte se v rámci ekotýmu, využívejte k tomu své schůzky. Případně vysílejte dospělé i dětské zástupce nebo rovnou celý tým na semináře a workshopy. Ekotýmáci by se měli v řešených ekotématech orientovat lépe než jejich spolužáci.**
- [ ] **Uspořádejte s ekotýmem akci pro většinu školy, kde budete ostatní vzdělávat v ekotématech nebo je zapojovat do Ekoškoly (třeba do analýzy, řešení úkolů z plánu nebo tvorby ekokodexu).**
- [ ] **Seznamte s ekotématy i lidi mimo školu. Uspořádejte akci, která bude buď vzdělávací (přednáška, dětská konference…), nebo třeba pracovní, kdy vám rodiče pomohou realizovat nějaký cíl z plánu činností.**
- [ ] **Rozjeďte vrstevnické vzdělávání, v rámci něhož se děti učí navzájem. Členové ekotýmu mohou například vytvořit a realizovat krátkou aktivitu týkající se Ekoškoly pro třídy mladších nebo starších spolužáků.**

Co pomáhá

✻ Využívejte aktivity a vzdělávací hry, které jsou vytvořené v programu Ekoškola. Můžete je využít přímo pro rozvoj ekotýmu nebo je může ekotým využít pro rozvoj spolužáků a dalších.

✻ Účastněte se webinářů, seminářů a workshopů Ekoškoly. Aktuální nabídku najdete vždy na webu.

✻ Podívejte se s ekotýmem na některé přednášky z ekoškolí konference Změňme klima. Všechny najdete na YouTube kanálu Ekoškoly.

✻ Zorganizujte školní promítání aktuálního ročníku konference Změňme klima (ta je vždy vysílána online a její termín zjistíte na webu Ekoškoly).

✻ Přihlaste se jako lokální organizátoři do Kampaně obyčejného hrdinství a zapojte co nejvíc lidí z vašeho okolí.

✻ Vyrazte s ekotýmem na výukový program nebo do podniku či instituce související s ekotématem, které řešíte.

„Je bomba, že se nemusím ve škole jen učit, teda učit jako v lavicích, ale že mohu dělat ty učící věci přímo v reálu. Třeba když něco s ekotýmem počítáme nebo děláme ty články do novin.“

Markéta (13 let), členka ekotýmu

„V ekotýmu je to někdy jak v nějakém tréninkovém firemním programu. Říkám jim: ‚Hele, vzpomeňte, jak jste se to učili v matematice a v informatice? Tak to teď jen spojte a vytvořte to, co potřebujeme.‘“

Honza (52 let), člen ekotýmu na SŠ

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Ekoškola ve výuce.

Žák

- To, co znám, umím a jak přemýšlím, si osvojuji prostřednictvím smysluplných činností.
- Učím se v souvislostech.
- Jsem citlivější k přírodě i světu kolem sebe.

Pedagog

- Získávám nové znalosti a dovednosti v environmentálním a klimatickém vzdělávání.
- Vytvářím situace, v nichž děti aplikují to, co se samy naučily ve škole, v každodenním životě a reálných situacích.
- Dokážu do vzdělávání začleňovat obsahy a témata, která korespondují se zkušenostmi dětí z jejich života.

Škola

- Vytváříme prostředí, kde se získané znalosti prakticky propojují s reálným životem/zkušenostmi.
- Naplňujeme požadavky RVP v rámci environmentálního vzdělávání, výchovy a osvěty.
- Rozvíjíme pedagogy prostřednictvím dlouhodobého vzdělávání pedagogických pracovníků.

Co jsme zvládli

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Ekoškola ve výuce**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano“. Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

- [ ] **Učíme se o tématech, která jsme si v Ekoškole vybrali, v alespoň pěti různých předmětech, kroužcích nebo družině?**
- [ ] **Byli jsme alespoň na třech vzdělávacích akcích mimo školu, které byly užitečné pro Ekoškolu?**

Byli jsme na akci pořádané kanceláří Ekoškola?

Připravili jsme ekoškolí akci nebo aktivitu, která byla určena pro většinu školy?

Vycházela naše akce nebo aktivita pro školu z některého z témat v plánu činností?

Pořádá náš ekotým akci/akce související s tím, co máme v plánu činností?

Byla tato/tyto akce určena pro:

rodiče?

vybranou skupinu (senioři, děti ze sousední školy…)?

širokou veřejnost?

Inspiromat

V Ekoškole je již vytvořeno mnoho desítek programů, aktivit a her, které můžete využít pro vzdělávání sebe nebo ostatních. Všechny najdete na webu Ekoškoly v databázi aktivit.

Vzdělávací pokus, který lze provést na schůzce ekotýmu – Voda a saponáty

Všude se mluví o ekologických čistících prostředcích, ale co mohou reálně způsobit ve vodě? A proč je tedy lepší používat přírodní saponáty jako je ocet nebo soda? Vyzkoušejte si **pokus s vodoměrkou**

Pomůcky: skleněná miska, kancelářská sponka nebo víc sponek, pinzeta, Jar nebo jiný saponát, voda

Pracovní postup:

1. Do misky nalijte vodu.
2. Pomocí pinzety opatrně vložte na hladinu vody v misce kancelářskou sponku (nebo víc sponek).
3. Pozorujte chování sponky na hladině (jak je možné, že plave?).
4. Nyní vezměte saponát a opatrně jej kápněte do misky.
5. Pozorujte, co se stane se sponkami.
6. A teď si představte, co se stane, když toto někdo udělá s potokem či rybníkem. Například když někdo vypustí odpad z mytí nádobí nebo sprchy místo do kanalizace či jímky přímo do vody. Co se stane například s bruslařkami?

Vysvětlení jevu:

Celý jev se týká povrchového napětí vody. Sponka plave na hladině právě díky tomuto povrchovému napětí. Dá se říci, že na hladině vody je tenoučká blána, která unese naši sponku nebo bruslařku na hladině rybníka. Tuto „blánu" je možné narušit pomocí detergentů (chemické látky určené k čištění, jako jsou mycí prostředky). Hladina vody ztrácí svoje povrchové napětí, a proto sponka klesá ke dnu. Stejně je tomu i s bruslařkami, hladinatkami nebo vodoměrkami na rybníce. Tato zvířátka se jednoduše utopí. Detergenty obsahují navíc i různé další látky, jako například tenzidy, které se absorbují na povrchu buněk a narušují buněčné membrány. Saponáty zkrátka ničí život nad i pod vodní hladinou.

Stejný vliv má i mýdlo a šampóny, proto by se lidé neměli mít přímo v rybnících (například na táborech nebo na chatě), ale raději si napustit konev vody a umýt se mimo vodní plochu.

Čím nahradit chemické saponáty?

Na vytírání podlah i mytí toalet a koupelen se nejlépe hodí **ocet a soda**. Důležité je tyto prostředky střídat, aby se zaručilo, že se vám nerozmnoží různé bakterie, které mají rády buď kyselé, nebo zásadité prostředí.

Na mytí rukou lze využít různá **přírodní mýdla**. Na trhu jich je dost. Případně si můžete vyrobit mýdlo vlastní.

Výroba domácího mýdla

Na výrobu domácího mýdla **budete potřebovat následující ingredience**:

- 500 g olivového oleje
- 300 g kokosového oleje
- 200 g tuku (bambucké máslo, sádlo a jiné)
- 143 g hydroxidu sodného (koupíte v drogerii)
- 385 ml vody
- přírodní esenciální oleje
- bylinky – měsíček, levandule, poupata růží
- odolný teploměr
- formu na výrobu mýdla
- razítka na výrobu mýdla
- kráječ na mýdlo

Pracovní postup:

1. Při výrobě mýdel je potřeba odměřovat suroviny přesně na gramy, každá odchylka změní vlastnosti mýdla. Proto si na pomoc vezměte kuchyňskou váhu.
2. Hydroxid sodný nasypejte do vody, nikdy ne opačně – směs by vám mohla ublížit! Pamatujte, že pracujete se silnou žíravinou a opatrnosti není nikdy dost.
3. Hydroxid se v reakci s destilovanou vodou zahřeje až na 85 °C. Poté je potřeba vyčkat, až teplota klesne na cca 35 až 37 °C.
4. Mezitím všechny oleje ohřejte také na teplotu mezi 35 a 38 °C.
5. Jakmile vše dosáhne požadované teploty, nalijte směs s hydroxidem do olejů a několik minut směs mixujte tyčovým mixérem, dokud mýdlo nezačne vytvářet bublinky a tzv. stopu.
6. Hmota by měla být nyní hustá a konzistencí by měla připomínat uvařený pudink.
7. Přidejte vonnou esenci a zvolené sušené bylinky a opatrně je do směsi zamíchejte.
8. Nalijte hmotu do připravené formy, která je přímo určená k výrobě mýdla, nebo použijte formu na pečení vyloženou pečícím papírem. Nyní začne mýdlo procházet gelovou fází, to znamená, že během hodiny změní odstín nebo se může zdát průhlednější.
9. Po 24 hodinách mýdlo vyklopte z formy a nakrájejte. Mýdlo nechte na větratelném místě cca 3 týdny uzrát (kvůli vysychání a stabilizaci tzv. mýdlové krystalické mřížky) a máte hotovo.

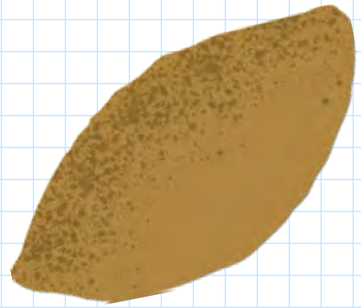

„Někdy stačí zašeptat,
jindy je nejlepší křičet.“

John Daido Loori

Šestý krok – Spolupráce a informování

Šestý krok – Spolupráce a informování

Krok Spolupráce a informování je v programu zaměřen na školu i její okolí.

Ekotýmu slouží k tomu, aby **všichni věděli, co se v Ekoškole děje, a že každý může být a je její součástí**. Nabízí všem **možnost zapojit se do realizace programu a přispět svými nápady a silami**. Stejný cíl má tento krok i mimo školu, kde oslovuje rodiče, širokou veřejnost, zastupitele i možné finanční podporovatele.

Díky stálé spolupráci, informování ostatních a pořádání zajímavých akcí se do programu postupně zapojuje celá škola, rodiče i širší veřejnost.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

Vytvářejte s ekotýmem i drobné příležitosti, jak zapojit spolužáky a učitele mimo ekotým do většiny ze 7 kroků Ekoškoly. Zapojte spolužáky a učitele například do:

- získávání informací a dat v kroku Průzkum školy.
- výběru cílů, které budete řešit v plánu činností.
- řešení úkolů v plánu činností.
- hodnocení úspěšnosti splněných cílů.
- psaní, malování, vytváření informačních a propagačních materiálů o Ekoškole a ekotématech, které řešíte.
- přípravy akcí pro veřejnost.
- vzdělávacích akcí pro spolužáky.
- vymýšlení a tvorby ekokodexu.
- ...

- Uspořádejte alespoň jednou za rok akci pro veřejnost, která bude smysluplně propojena s programem Ekoškola. Pozvěte tam kromě rodičů i další lidi z okolí školy nebo jiných institucí (z obce, jiné školy, domova důchodců, skautů...). Může se jednat o přednášku, kampaň, debatu, výstavu nebo nějakou jinou činnost, která vám pomůže vyřešit něco z vašeho plánu činností.
- Umístěte nástěnku Ekoškoly do prostor školy, které jsou běžně přístupné žákům, rodičům i zaměstnancům. Myslete na to, že obsah nástěnky by měl být dobře viditelný jak pro děti, tak pro dospělé.
- Vytvořte na školním webu stránku informující o programu Ekoškola a o vaší činnosti. Tuto stránku alespoň jednou za měsíc aktualizujte.
- Zapojte členy ekotýmu do tvorby nástěnky a informačních materiálů. Mohou fotografovat akce nebo změny, které ve škole probíhají, vytahovat z internetu zajímavé informace, vytvářet infografiky a plakáty, malovat a popisovat...
- Nástěnku i web pravidelně aktualizujte. Umisťujte zde informace o silných a slabých stránkách školy, představte plán činností a také sdílejte pozvánky, vzdělávací informace a podobně. Seznamte okolí s výsledky průběžného sledování i závěrečného vyhodnocování plánu činností.
- Informujte o své činnosti v rámci Ekoškoly v médiích (tištěných nebo online) alespoň jednou za pololetí. O Ekoškole pište ve školním zpravodaji, v obecních novinách, na obecní nástěnce apod.
- Šiřte příklady dobré praxe, co se vám daří a z čeho máte radost. Sdílejte je i s kanceláří Ekoškoly, ta vše zveřejní na národním webu Ekoškoly.
- Při informování o vašich činnostech v rámci Ekoškoly vždy uvádějte i logo Ekoškoly a TEREZY.

Co pomáhá

* **K rozvoji spolupráce a k informování využívejte zavedené akce. Každý rok uspořádejte v listopadu akci oslavující Národní den Ekoškol (7. listopadu). Informujte o ní kancelář Ekoškoly. Zorganizujte ve vaší škole Kampaň obyčejného hrdinství (v dubnu) a zapojte do ní i širokou veřejnost.**
* **Stanovte si v týmu osoby zodpovědné za informování ostatních. Každá z nich se může specializovat na jinou oblast, např. na aktualizaci nástěnky, pořizování fotodokumentace, psaní článků, vytváření plakátů, aktualizaci webu, Facebooku atd.**
* **Založte si ekotýmácký profil na FB, Instagramu nebo na jiné platformě. Dávejte tam pravidelné zprávy a fotky o vaší činnosti nebo tématech, které řešíte.**
* **Staňte se influencery ekotémat, která řešíte.**
* **Na akce pro veřejnost pozvěte zástupce místních podnikatelů, místního zastupitelstva a dalších subjektů. Lépe s nimi pak navážete spolupráci a získáte finanční prostředky pro vaše plány.**
* **Podporujte komunitního ducha – upečte se spolužáky koláč, vyrobte bezovou šťávu a uspořádejte zahradní slavnost pro rodiče a sousedy, osvětovou akci na téma biopotraviny apod.**

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Spolupráce a informování.

Žák

- Dokážu vytáhnout podstatné informace a prezentovat je ostatním.
- Spolupracuji a komunikuji s dětmi i dospělými jako jejich partner.
- Navrhuji a spoluorganizuji malé i větší akce.

Pedagog

- Zvyšuji celkovou kvalitu výuky i svoji profesionalitu skrze týmovou práci, spolupráci s kolegy a dalšími osobami.
- Obohacuji vlastní vzdělání i vzdělávání dětí díky kontaktům a přátelským vztahům s lidmi, organizacemi a institucemi, od kterých získávám odbornou i materiální podporu.
- Prezentuji svoji práci i celou školu, což zprostředkovaně vede ke zvýšení mé prestiže.

Škola

- Podporujeme motivaci učitelů a zaměstnanců při zlepšování kvality jejich práce.
- Podporujeme participaci dětí i učitelů na chodu školy.
- Prohlubujeme spolupráci s komunitou v okolí školy a podporovateli.

Co jsme zvládli

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Spolupráce a informování**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano". Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

- ○ **Dáváme vědět ostatním ze školy o tom, co je to program Ekoškola?**
- ○ **Dáváme vědět ostatním ze školy o tom, co děláme v 7 krocích?**
- ○ **Přidáváme k informacím v rámci školy logo Ekoškoly a TEREZY?**

Dáváme možnost ostatním ze školy být součástí kroku:

- ○ **Ekotým?**
- ○ **Průzkum školy?**
- ○ **Plán činností?**
- ○ **Sledování a vyhodnocování?**
- ○ **Ekoškola ve výuce?**
- ○ **Spolupráce a informování?**
- ○ **Ekokodex?**

- ○ **Dáváme vědět veřejnosti o tom, že jsme zapojeni do programu Ekoškola?**
- ○ **Dáváme vědět veřejnosti o našich akcích z plánu činností?**
- ○ **Šíříme inspiraci a zajímavé tipy týkající se toho, co děláme?**
- ○ **Přidáváme k informacím směrem k veřejnosti logo Ekoškoly a TEREZY?**

Dáváme možnost zapojit se do toho, co v Ekoškole děláme:

- ○ **rodičům?**

„Je snadné zůstat v ekotýmu, v bublině stejně smýšlejících lidí. Jenže Ekoškola je hlavně o zapojení ostatních, motivaci k tomu, aby se podíleli na stejných věcech. Buďte vidět, buďte slyšet a oni za vámi často přijdou sami."

Vendula (17 let), členka ekotýmu

„Spolupráce stojí na informacích. Mluvte s kolegou, mluvte s provozním zaměstnancem a nebojte se je požádat o maličkosti. Nemusí s vámi jít hned do ekotýmu. Někdy stačí, když po sobě jen zhasnou."

Pavla (33 let), koordinátorka ekotýmu na ZŠ

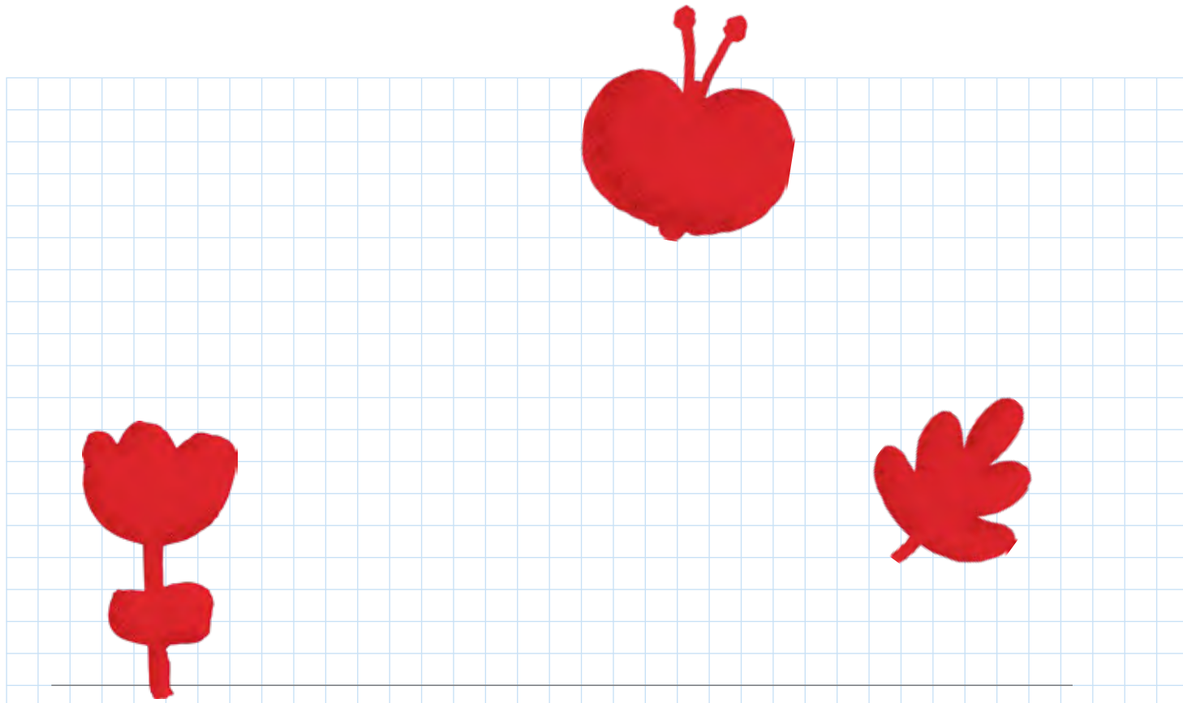

Inspiromat

Dobré informování předchází spolupráci. Jak ale oslovit vrstevníky nebo dospěláky? Které nástroje jsou vhodné a na koho cílí? Podívejme se ve stručnosti na některé sociální sítě a na to, jak vytvořit dobré video. Mnohem víc informací a návodů najdete v příručce pro ekotýmáky **Jak dát o sobě vědět** (ke stažení na webu Ekoškoly).

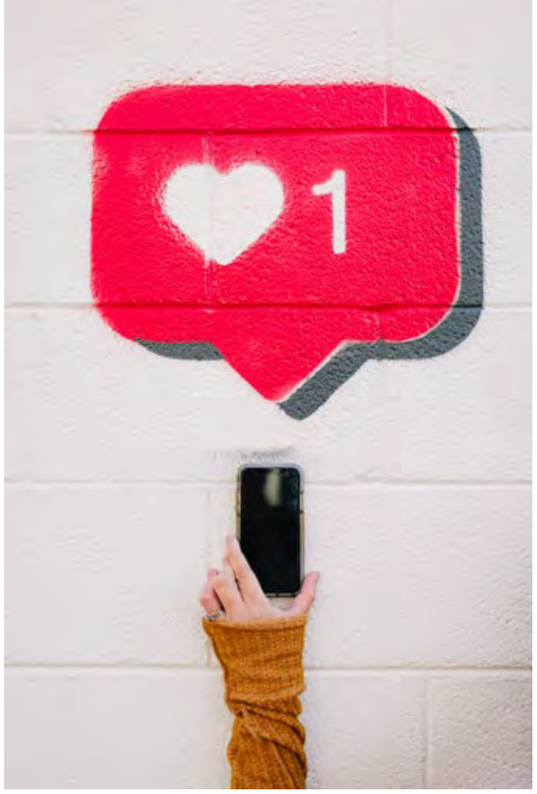

Sociální sítě: váš parťák pro každodenní komunikaci s cílovou skupinou

Díky sociálním sítím můžete ke svým fanouškům promlouvat kdykoliv a kdekoliv, tak toho využijte! Každá síť má svá specifika, která jsme se pokusili shrnout v následujících odstavcích.

Facebook
Facebook použijte v případě, že chcete svým sledujícím sdělit konkrétní výsledek vašeho bádání, informaci, kterou se chystáte například dále rozvinout v nějakém článku. Aby příspěvek zaujal, neměl by se na Facebooku zobrazovat na více než pěti řádcích. Čím kratší a výstižnější text bude, tím spíš si jej vaši fanoušci přečtou. Proto šetřete slovy, a používejte hesla, více se rozepíšete v článku.

YouTube
YouTube je ideální platformou pro sdílení delších výstupů vašeho bádání v podobě videa, které můžete využít v článku nebo na Instagramu a Facebooku. Bavíme se o druhé nejpoužívanější sociální síti vůbec. Denně uživatelé YouTube zhlédnou až miliardu hodin videí. YouTube je sociální sítí pro všechny věkové kategorie, pro uživatele pod 17 let je to ale dokonce síť číslo jedna. Právě na této síti tak můžete cílit na vaše vrstevníky i na širší veřejnost.

Instagram
Instagram je sociální síť vhodná především pro sdílení obrázků a videí ze života. Je ideální k získání pozornosti vašich vrstevníků a je vhodná pro rychlé a aktuální informování o vašem bádání. Ve věkové kategorii 7–17 let je Instagram mezi českými dětmi třetí nejpoužívanější sociální sítí.

Twitter
Ideální pro písemné, stručné a jasné informování o aktuálním dění. Twitter je síť, kterou využívá především starší generace ve věku od 18 do 49 let. Právě z této sítě ale pochází dnes všemi využívaný hashtag, který řadí obsah podle tématu (např. významná událost, sportovní akce, politická kauza). Podle hashtagů vás najdou lidé, které zajímá to, co děláte. Twitter je specifický tím, že omezuje délku sdělení. Příspěvek nesmí být delší než 280 znaků. Může se to zdát omezující, ale pravda je, že podobným pravidlem je dobré se řídit i na ostatních sítích. V příspěvcích na Twitteru používejte otázky a fakta.

TikTok
Sociální síť, která zažívá úspěch především mezi teenagery, se zaměřuje na krátká virální videa. Prozatím je TikTok sítí, jejímž cílem je především lidi pobavit, i zde se ale začínají objevovat videa, která lidem zábavnou formou zprostředkovávají informace. Vaším cílem na TikToku nemusí být lidi vzdělávat, jako spíš je motivovat a inspirovat. Ukažte jim, že to, co děláte, je super. Ukažte jim, jak se můžou zapojit.

Video: zachyťte atmosféru, příběh i emoce

Video je alternativou či doplněním článku. Může mít podobu reportáže či krátkého filmu, což je sdělením samo o sobě, nebo videa bez komentáře, kterým dokreslíte atmosféru vašeho článku. Video nahrajte na YouTube a následně sdílejte na sociálních sítích, jako je Facebook, Instagram, Twitter či TikTok, nebo na blogu spolu s článkem.

Reportáž
Reportáž pojednává o aktuálním problému, nabízí divákovi jeho kontext i vyjádření všech důležitých aktérů. Jejím cílem je vzít diváka na místo, na které by se sám nedostal. Zprostředkovat mu prožitek z místa, krátký rozhovor s důležitou osobností a také emoce lidí, kterých se téma reportáže dotýká. Kromě vyjádření odborníků, obětí problému i pravděpodobných viníků, můžete video doplnit o svůj vlastní komentář, založený na předchozí důkladné rešerši.

Anketa
Zabýváte se tématem, které vzbuzuje otázky? Popadněte kameru a mikrofon a vyrazte do ulic zeptat se lidí, co si o tématu myslí. Ptejte se tak, aby vaši respondenti nemohli odpovědět pouze ano či ne. Pokud se například zabýváte tím, že ve vašem městě není dostatek zeleně, zeptejte se lidí, co jim osobně ve veřejném prostoru chybí. Oslovte lidi různého věku i pohlaví – je pravděpodobné, že budou mít na vaši otázku rozdílné názory. Videa sestříhejte a poskládejte dohromady. Sdílejte je spolu s článkem či samostatně na sociálních sítích.

Krátký film
Prostřednictvím krátkého filmu vyprávíte příběh, který má hlavní hrdiny, zápletku i její rozřešení. Stopáž se pohybuje mezi pěti až patnácti minutami. Krátký film můžete promítat na vernisáži, může sloužit jako úvod do diskuse nebo může být součástí vaší prezentace. Sdílejte ho spolu s článkem i na sociálních sítích.

Video bez komentáře
I video bez komentáře by mělo mít úvod, zápletku a závěr. Jedná se o maximálně dvě minuty záběrů, které dokreslí atmosféru příspěvku na Facebooku či Instagramu. Vždy ale mějte na mysli, co chcete prostřednictvím videa lidem sdělit. I když v celém snímku nezazní jediné slovo, jeho poselství by mělo být jasné.

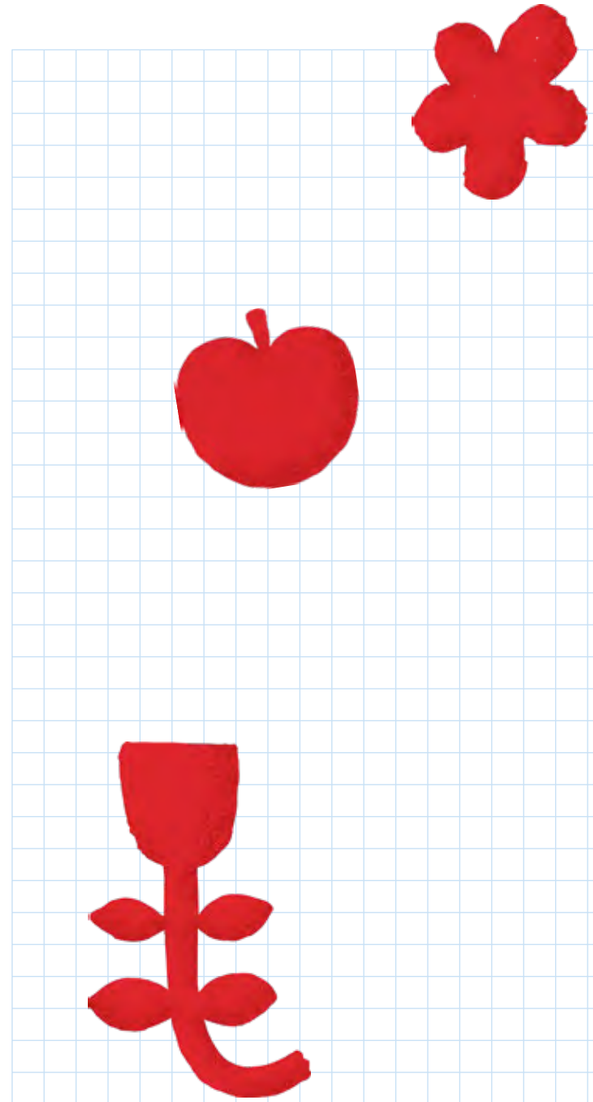

„Rozeznat opravdové hodnoty –
to člověka obohacuje.“

Benjamin Franklin

Sedmý krok – Ekokodex

Sedmý krok – Ekokodex

Ekokodex je dohodnutým soupisem hodnot a pravidel, která ve škole platí pro všechny.

Jde o slovní a grafické vyjádření, které ukazuje, **co ve škole vyznáváme v rámci jednotlivých ekotémat a našeho přístupu ke změně klimatu a udržitelnému způsobu života**. Zároveň je návodem a morálním eko-kompasem pro celou školu a říká nám, jak se ohleduplně chovat k životnímu prostředí. Funkčnost ekokodexu závisí na žácích i dospělých, zda a jak moc ho respektují a chovají se podle něj.

Díky ekokodexu se vytváří a posiluje společná identita i motivace k činnosti a podpoře Ekoškoly.

Jak na to

Odškrtněte si, co jste zvládli.

- ○ Zapojte do tvorby ekokodexu i spolužáky a dospělé mimo ekotým. Dejte jim možnost se podílet na formulacích i na grafické podobě.
- ○ Stanovte si v jedné větě zastřešující cíl / vizi vaší ideální Ekoškoly.
- ○ Zaměřte se v obsahu na ekotémata, se kterými právě pracujete.
- ○ Znění formulujte pozitivně. Pište, co chcete dělat, jací chcete být.
- ○ Sepište maximálně 6 pravidel / hodnot. Ověřte si, že je znění snadno pochopitelné a zapamatovatelné.
- ○ Nevytvářejte pravidla pro pravidla. Vyberte jen ta opravdu důležitá, za kterými si stojíte.
- ○ Ekokodex společně se spolužáky zajímavě výtvarně zpracujte.
- ○ Umístěte ekokodex tak, aby byl na očích všem žákům, zaměstnancům i návštěvníkům školy.
- ○ Zveřejněte jej na webových stránkách.
- ○ Objasněte spolužákům a učitelům smysl a důležitost dohodnutých pravidel i to co získáme, když je budeme společně dodržovat (zastřešující vizi/cíl).
- ○ Každý školní rok ověřte, zda je znění ekokodexu aktuální a případně jeho znění nebo grafiku změňte.

Co pomáhá

- ✻ **Ekokodex můžete vytvořit kdykoliv. Klidně hned na začátku, když dáte dohromady ekotým, a vyberete si ekotémata.**
- ✻ **Věnujte tvorbě ekokodexu dostatek času, nespěchejte. Pokud budete zapojovat i lidi mimo ekotým, tak to nějaký čas zabere.**
- ✻ **Při zapojení spolužáků do tvorby obsahu i grafické podoby se vyplatilo dělat ankety a hlasování o různých návrzích. Ekotým pak zpracoval výsledky a rozhodl o finální verzi.**
- ✻ **Dbejte na to, aby ekokodex vycházel ze skutečných potřeb a reálných situací ve vaší škole.**
- ✻ **Buďte kreativní, ekokodex nemusí být jen ve formě „papírového plakátu", může to být klidně socha nebo jiný 3D objekt, video, báseň atd.**
- ✻ **Nabídněte všem třídám vytvoření vlastních třídních ekokodexů. Zněním mohou být stejné, jako hlavní školní ekokodex, nebo odlišné podle toho, co chtějí žáci v dané třídě.**
- ✻ **Vymyslete rituál, jak ekokodex každý rok všem připomenout.**

Co získáme

Co o sobě může říct žák, pedagog nebo škola, když zvládne splnit krok Ekokodex.

Žák

- Uvědomuji si, co je pro mě vnitřně důležité a jaké mám hodnoty.
- Spoluvytvářím a respektuji pravidla a dohody.
- Chci pracovat na tom, abych byl lepším člověkem.

Pedagog

- Buduji prostředí, kde se každé dítě cítí být součástí třídního/školního společenství.
- Spolupracuji s dětmi i kolegy na základě společných hodnot.
- Vytvářím prostředí vystavěné na demokratických hodnotách.

Škola

- Rozvíjíme kulturu školy a posilujeme demokratické hodnoty.
- Zvyšujeme vnitřní motivaci dětí a zaměstnanců konat dobro.
- Získáme výchovný nástroj, který pomáhá nastavovat hranice, pravidla chování a jednání jednotlivců i skupin.

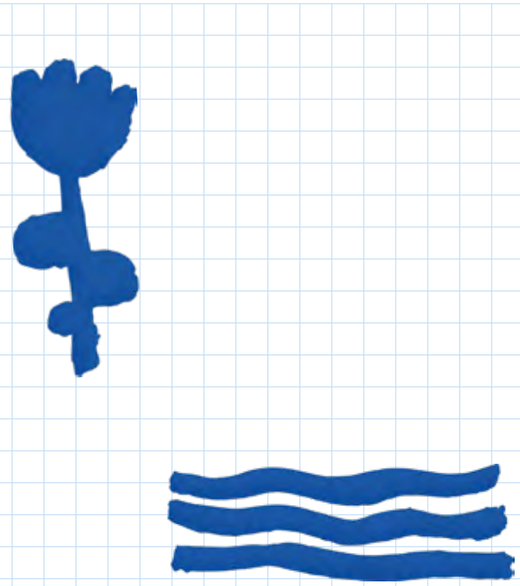

Co jsme zvládli?

Rozhodnout o tom, **jak se vám daří naplňovat krok Ekokodex**, vám pomůže několik otázek.

Na otázky odpovídejte z pozice žáka / žákyně a zaškrtněte ty otázky, na které odpovíte „ano“. Čím víc jich budete mít zaškrtnutých, tím blíž budete k získání mezinárodní certifikace Ekoškola.

Je ekokodex srozumitelný pro:

- ○ žáky školy?
- ○ zaměstnance školy?
- ○ rodiče?
- ○ návštěvníky školy?

○ Umí žáci vysvětlit, co je v ekokodexu?

Podíleli se na tvorbě:

- ○ žáci z ekotýmu?
- ○ dospělí z ekotýmu?
- ○ další žáci ze školy?
- ○ další dospělí ze školy?

○ Vyjadřuje ekokodex, jakou chceme mít Ekoškolu?

○ Souvisí body ekokodexu s tématy Ekoškoly?

○ Je ekokodex psaný bez záporných slov?

○ Umožňujeme se k aktuálnosti ekokodexu vyjádřit každý rok?

○ Měníme pravidla ekokodexu nebo to, jak vypadá, když je to třeba?

„Když jsem přišel do první třídy, tak jsem na přijímání prvňáčků před celou školou obtiskl ruku do školní ekokodexové knihy. Tím jsem stvrdil, že budu dodržovat společné hodnoty. Ten obtisk tam pořád je, stejně jako ty hodnoty ve mně.“

Cyril (22 let), bývalý člen ekotýmu, student VŠ

„Co je v ekokodexu je samozřejmě důležité. Ale stejně důležité je, kolik toho v něm máme. Dvacet dokonalých tezí je úplně k ničemu, když si je nikdo nepamatuje. Tři mizerné, které ale znají všichni, mohou být nakonec mnohem lepší.“

Daniel (54 let), člen ekotýmu na ZŠ

Inspiromat

Vytvořit ekokodex je kreativní úkol. Můžete se na něm výtvarně vyřádit. Před tím ovšem musíte dát dohromady jeho obsah. Podívejte se níže, jak postupovat.

Jak vytvořit obsah Ekokodexu

Stanovení vize

Vize je naše představa o budoucnosti. Je to hlavní cíl, kterého by naše Ekoškola chtěla jednou ideálně dosáhnout. Vize má inspirovat, spojovat a udávat směr.

Stanovení hodnot

Hodnoty v životě člověka představují něco, co dává životu smysl, pro co má cenu žít a podle čeho se lze v různých situacích orientovat. Sepsání společných hodnot dává větší šanci dosáhnout společně cíle.

Seznam několika pozitivních hodnot

- **Krása** (Hledáme a snažíme se mít ve všem harmonii – v domově, ve vztazích…)
- **Osobní rozvoj** (Máme představu, kým bychom chtěli být a krůček po krůčku na tom pracujeme.)
- **Přátelství**, dobré vztahy (Vážíme si sebe i druhých. Jsme empatičtí, otevření, ochotní pomoci…)
- **Příroda, životní prostředí** (Máme rádi naši planetu. Děláme, co je v našich silách, aby se životní prostředí zlepšilo.)
- **Pozitivní myšlení** (Nestěžujeme si. Víme, že odpovědnost za naše životy máme my a můžeme hodně věcí změnit.)
- **Zdraví** (Pečujeme o naše fyzické a psychické zdraví. Staráme se o životní prostředí tak, aby nám v něm bylo dobře.)
- **Samostatnost** (Nečekáme, až nás někdo osloví a řekne, co máme dělat. Iniciujeme a provádíme změny, motivujeme ostatní.)
- **Smysluplná činnost** (Děláme činnosti a práci, která nás naplňuje.)
- **Svoboda** (Vážíme si toho, že si můžeme svobodně vybrat kamarády, do čeho se zapojíme…)
- **Respekt** (Uznáváme ostatní, i když nám nemusí sedět jejich názory nebo činy. Nepovyšujeme se nad nimi ani se před nimi neponižujeme.)
- **Úspěch** (Rádi dosahujeme cílů, které nás naplňují a přinášejí radost nám a našemu okolí.)
- **Víra, spiritualita** (Věříme, že člověk není bytost oddělená od přírody, planety, vesmíru, Boha od druhých lidí…)
- **Volný čas** (Máme dostatek volného času, který můžeme naplnit, čím chceme.)
- **Vzdělání** (Vážíme si vzdělání. Baví nás dozvídat se nové informace.)

Stanovení pravidel

Pravidla jsou stanovené zvyklosti, například chování v nějaké situaci a době. Stejně jako u hodnot je důležité, aby byla pravidla společností přijímána. Tím získávají svoji váhu a plní svoji funkci. Třeba zhasínat, pokud odcházím poslední z místnosti (a tím šetřit energie a snižovat produkci emisí). Je dobré si říci, že stanovovat pravidla do ekokodexu je pro ekotýmáky o dost snazší než popisovat hodnoty.

Příklad

Představte si, že naše Ekoškola řeší ekotémata Klimatická změna a k tomu ještě Voda a Energie, které se s tím prolínají.

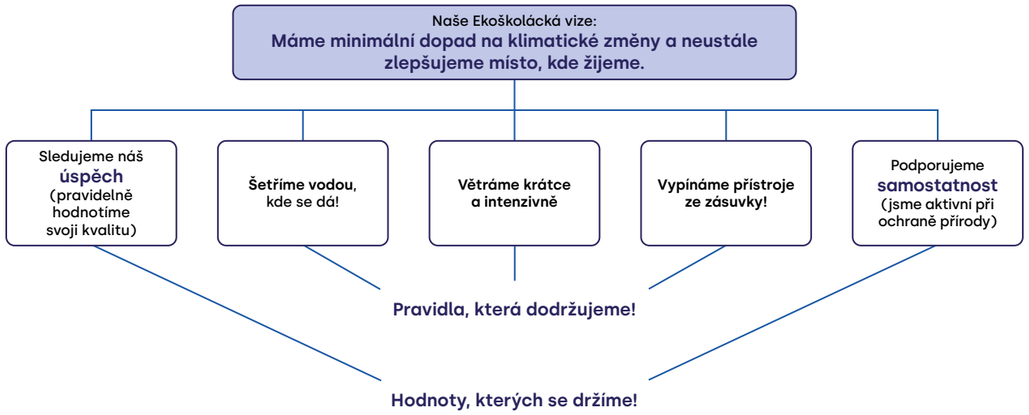

Povinností každého člověka je růst a stávat se moudřejším. To především znamená chránit a rozvíjet prostředí, ve kterém žije. **Zároveň je třeba se vyrovnat se zátěží minulosti a čelit výzvám budoucnosti, kterou tvoří právě teď a tady!**

Co říci na závěr?

Co říci na závěr?

Nemějte strach, nebuďte v tom sami a netrapte se, pokud vám něco nebude vycházet podle vašich představ.

Kdykoliv se můžete obrátit o radu a pomoc na národní koordinátory Ekoškoly ze vzdělávacího centra TEREZA. Jsou tu pro vás!

ekoskola@terezanet.cz

Odkazy, které vám mohou pomoci

• **ekoskola.cz**	Aktuální informace o programu Ekoškola na jednom místě.
• **ekoklubovna.skauting.cz**	Informace o Ekoškole nejen ve skautských klubovnách a základnách.
• **aktivity.ekoskola.cz**	Databáze publikací, aktivit, her a programů pro výuku i činnosti ekotýmů.
• **youtube.com/@EcoschoolCZ**	Videa, přednášky a krátké filmy související s Ekoškolou.
• **badatele.cz**	Informace a tipy o badatelsky orientovaném vyučování.
• **lesveskole.cz**	Mezinárodní program podporující učitele ve vzdělávání žáků v přírodě.
• **ucimesevenku.cz**	Program o tom, jak učit děti venku nehledě na počasí i vyučovaný předmět.
• **faktaoklimatu.cz**	Veřejně dostupné infografiky, data a články o klimatických změnách.
• **klimatickazmena.cz**	Informační portál o klimatických změnách.
• **ucimoklimatu.cz**	Portál ke klimatickému vzdělávání s kompletními lekcemi, metodikami a programy pro různé třídy a předměty.

Mé vlastní odkazy:

Ekoškola je oceněna, jako nejlepší organizace naplňující cíle udržitelného rozvoje OSN v kategorii vzdělání.

Jan Smrčka

Jak rozjet a udržet Ekoškolu

Průvodce pro ekotýmy

Spolupráce na textech: Marie Servítová, Tomáš Driml, Radka Tyslová
Fotografie: Archiv programu Ekoškola

Ekoškola TEREZA

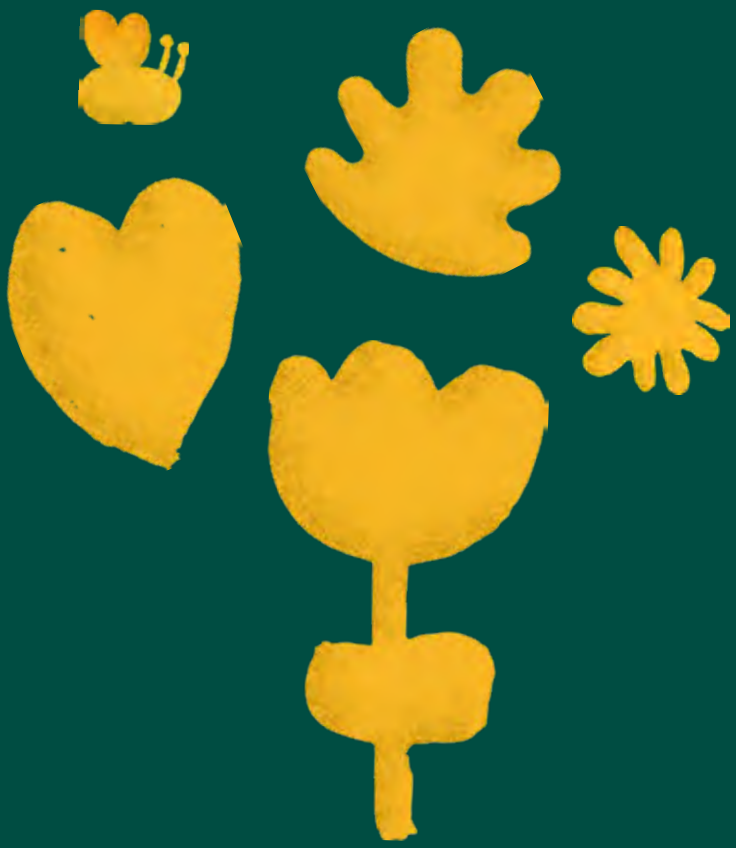

Ministerstvo životního prostředí

SFŽP ČR

PRA HA
PRA GUE
PRA GA
PRA G

Publikace vznikla díky podpoře Státního fondu životního prostředí ČR na základě rozhodnutí ministra životního prostředí a Magistrátu hlavního města Prahy.